

ל. קרייזל

42

מ א מ ר י ם

משיחותיו של רבנו הגה"ח מרן ירוחם הכוי זצוק"ל

אשר נכתבו מפי השמועה.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

<p>מאמר „אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה“.</p> <p>„גדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתורה“.</p> <p>„הושה כבודם ל"כבוד המקום“</p> <p>„בעלזן צדיקים רבה תפארת“</p> <p>„בכל דרכיך דעה והוא יישר אורחותיך“.</p>	<p>מאמר אחד הנפשות סוד האחדות הוא בהלב</p> <p>„כי ידעתי את מכאוביו“</p> <p>מאמר מכת"ק</p> <p>כל האדם רק לזולתו</p> <p>„מצינו גדול ממנו ששימש“</p> <p>„חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי“</p>
---	---

(נתרגמו ללשון מאשר נרשם בשעחו ע"י אחד מן החברים)

חוברת וי

יוצא לאור ע"י תלמידי ישיבת מיר

שננהי (כינה) — — — — — סיון — תש"ג

טאמר

אחוד הנפשות

(נאמר בישיבה ליל ש"ק ומוצש"ק שמות תרפ"ו)

אצל כל בן תורה צריך להיות מאומת שלשונם של חז"ל הקדושים
הם שפה אחרת לגמרי, לא שאין מבין את דברי חז"ל אלא שגם את השפה
שלם אינו מבין מפני ששפה אחרת לגמרי היא.
יסוד תוה"ק הלא הוא „אחדות“, ואין הפירוש של אחד כפי שאנו
מורגלים אחד המספרי, אלא אחדות הוא „אחד ואין יחיד כיתודו“, ואין
עוד מלבדו, וא"כ מכיון שהבריאה הריהי אחדות והרי הוא ית' מאיר לעולם
כולו בכבודו, איך יש לפי"ז מקום בהבריאה לחשך? אמנם כן הוא, שבאמת
חשך אין כלל, וגם עוה"ז הוא כולו אור, ואחרת אי אפשר לחשב, ומה שאנו
רואים חשך ביארו לנו חז"ל „תשת חשך ויהי לילה זה העוה"ז שדומה
ללילה“, היינו שזה מנפלאות הבורא שהוא כל יכול וברא הבריאה באופן
כזה, באופן מבהיל, שאפשר להתהוות „דומה ללילה“, רק „דומה“ ולא יותר.
אבל לא לילה בעצם, וזהו סוד החשך.

בענין התחברות אנשים זה לזה רואים אנו דבר פלא, הנה יתכן שאחד
עשה לחבירו טובה גדולה בנפשו, הציצו ממש ממות לחיים ובכ"ז אין
מתהווה ביניהם שום התקשרות והתדבקות, ואם אפי' יכיר את טובתו וירגיש
א"ע מחוייב לו אבל דבוק בו אינו נעשה, ובעניני רוחניות אם אך יש להם
איזה התקשרות בדבר מושכל, בשכל או בתורה, כשרק יעסקו יחד בדברים
רוחניים, מרגישים מיד התדבקות ביניהם בנפשותם ונעשים אוהבים גמורים
זה לזה וכמו שאמרו „את והב בסופה מתחלה אויבים ולפסוף נעשו אוהבים“,
רואים מזה שאם אך ההתעסקות שלהם הוא ברוחניות, סגולת הדברים
שמוכרחים להתהוות אוהבים גמורים ומדובקים זה לזה בתכלית, ואיך יכולים
להבין את זה? ומאין נובע זאת?

וזה סוד הדבר: היסוד הוא שברוחניות אין מציאות נפרדים כלל אלא אחדות גמורה, בנפש אין ענין פירוד לגמרי, משום שענין הנפשות הוא אחדות היינו מציאות של אחדות, וצריך לצייר זאת באותו אופן כמו שמציירים אנו את סוד האחדות של הבורא, וזהו הסוד של אחד הנפשות שהמה מאוחדים בתכלית, אחד ממש, וזהו אתה אחד ושמך אחד ומי כמוך ישראל גוי אחד, ממש. וע"כ רק כשנוגעים נגיעה קלה ברוחניות בחכמה ובשכל שהוא ענין נפשיות מתחברים תיכף למקור האחדות ומתאחדים בו, והוא כמו טיפת מים הנופלת לים שמתאחדת בו, כן כל משהו חכמה שכל ומחשבה שהוא נפשיות מחבר ומדבק ונעשה אחד, וכשנעשה אחד אחד הנפשות מרגיש אחד את חבריו ואוהבים זה לזה כנפשם, שבאותו סוד של אחד הנפשות הרי הוא אחד ממש.

והנה כמו שרוחניות כל משהו ומשהו הוא הוא המדבק והמאחד כן לעומת זה ההיפך מרוחניות הוא המפריד והגוזר את המאוחדים, לתאווה יבקש נפרד כתב הר"י בש"ת כי מי שהוא הולך אחר תאוותו נפרד מכל חבר ועמית; סוד הדבר הוא כי באמת מצד הטבע של הנפשות הרי הם אחד ואדרבה ענין הפירוד שאנו רואים הוא דבר פלא, שאיך זה אפשר להפריד ולגזור את ה"אחד", וגילה לנו הפסוק סוד גדול, שתאווה ורצון היא היא המכונה הגוזרת והמחכת, הכורתת נפשות, וכמו שמצינו בגשמיות דברים שיש בהם הסגולה לחתך כמו "דימאנט" שמחתך זכוכית כמו"כ דבר החותך ומפריד את האחדות את אחד הנפשות הוא תאוה ורצון, וזהו הסוד של "לתאווה יבקש נפרד". וזהו מה שקראה תורה להיצר, מפריד אלוף שזהו כל מציאותו, רק להפריד, לעשות פירוד בין הדבקים. ונמצא שכך עסק האדם הוא רק באחוד ופירוד.

סוד גדול כל כך הוא אחד הנפשות עד שנצטוינו ב"ואהבת לרעך כמוך" שיהי כמוך ממש, שהוא כ"כ מאוחד ומחובר, אחד הנפשות בתכלית, עד שירגיש בטבעו (היינו טבע רוחני) צער זולתו כמו צער עצמו, כמוך ממש. וזהו מה שמצינו בנבי"א ב"ב ט"ז ע"ב בענין שלשת רעי איוב אמר רב יהודא אמר רב מלמד שכולן נכנסו בשע"ה אחד ותנא בין כל אחד ואחד שלש מאות פרסה מנא הוי ידעי איכא דאמרי כלילא הוה להו ואיכא דאמרי איצני הוה להו וכיון דכמשי הוי ידעי אמר רבא היינו דאמרי אינשי או חברא כחברי דאיוב או מיתותא. ולפי המובן לכאורה שרק איזה סגולה היתה להם איך ילפי מזה או חברותא או מיתותא, אכן לפי דברינו מבואר היטב שמתוך אחרים ודבוקים זה עם זה, שהיו בסוד אחד הנפשות שהיתה נפשותם מאוחדת ממש, ע"כ אף שהי' בין איש לרעהו מרחק שלש מאות פרסה לא

הי' זה שום חציצה ביניהם והרגישו תיכף את צער איוב כסותן ממש בלי שום הבדל, כי זה הסוד של אחד הנפשות להרגיש ממש זאין בלי שום חוצץ.

וכן מבואר לפי"ד מה שמצינו במדרש ויגש במעשה דיוסף שיהודא שאנ בקול גדול והלך קולו עד ארץ כנען מיד שמע חושים בן דן ובא, שמכיון שאצלם בודאי הי' אחור הנפשות, ובאחדות מרגישים גם למרחוק וכל מרחק והבדל לא יחוצו ויפסיקו ביניהם, עד שכיון שיהודא הי' שרוי בצער והיתה שאגה אף בלבו מיד שמע חושים בן דן בארץ כנען, וכשארין, אחוד" אף כשחבירו על ידו, סמוך לו ממש, איננו שומע ואינו מרגיש כלל.

וזהו מה שמצינו בירושלמי משל אם אחד יחתוך בידו אחת את השני, שלא יעלה בלבו לנקום מידו האחת את נקמת השני, כי עצמו ובשרו הוא, כן הוא סוד הדבר של אהבת הבריות, ואהבת לרעך כמוך". אחד הנפשות, שהוא אחד ממש ולא שייך נקמה כלל.

במשה רבינו ע"ה כתיב וירא בסבלותם ופרש"י, נתן עיניו ולבו להיות מיצר בצרתם ואין הפירוש שראה איך שהם סובלים אלא ראה את הסבלות שלהם ממש היינו שהרגיש את מכאובם ויסורם, צרתם לו צר, שנגע יסורם ללבו ונפשו ממש, ומפני שהי' משרע"ה מאוחד בנפשות של כלל ישראל ע"כ הרגיש בצרתם כמו הם ממש. וזהו הסוד של, ראה ראיתי את עמי וגו' כי ידעתי את מכאוביו", לא בגדר השתתפות בצער אלא בצרתם לו צר, כביכול הרגיש בצרתן של ישראל.

וזהו מה שמצינו בחז"ל שמשח רבנו ע"ה הי' נותן כתיפו ומסייע לכל אחד ואחד מהן בעבודתו, היינו כמו שהנושא משאוי כאשר יכבד לו על כתפו האחת נוטל את המשא ומשים על כתיפו השני, כן הוא ממש הדבר הזה, שהי' אצלו אחד הנפשות ממש עד שנעשה כתף אחת, עד כדי להחליף המשא על הכתף השנית, ומבהיל הדבר עד כמה מגיע סוד אחד הנפשות.

ולפי"ו מבואר מאמרו של אדמו"ר מק' ז"ל שהי' אומר שספורים אלו שכתבה תורה אודות משרע"ה הוא ההקדמה והביוגרפיי של משה רבנו, שבוה הוא הסוד של משרע"ה, שהי' מנהיג ונושא את הכלל ישראל כאשר ישא האומן את היונק, שהי' מאוחד בנפשותיהם של הכלל ישראל.

ומעתה נבין מה שאמרו חז"ל, ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה", שיסוד זה שיהי' כמוך ממש, שיהי' מחובר ומדובק עד לאחד, אחד הנפשות בתכלית הוא כלל גדול בתורה, משום שסוד זה של אחד הנפשות

הוא שורש כל התורה והמצוות. והוא ע"פ מה שנתפאר בדברינו במ"א. שיש כללים ופרטים, הפרטים נמשכים מהכלל, ועכ"ז הפרטים אינם דומים להכלל, יש להם צורה ומציאות, טעם וגוון בפני עצמם עד שלכאורה אי אפשר להכירם כלל ולידע התייחסותם והמשכם מהכלל אבל המבין הוא יודע ומכיר בהכלל את כל הפרטים ופרטי פרטים, כן אמרו לנו חז"ל ששורש כל התורה הוא הסוד של אחד הנפשות, ואהבת לרעך כמוך, והיודע לקרות בהכלל את כל הפרטים ימצא את כל התורה כתובה שם. וחד אמר, בצלם אלקים זה יותר כלל גדול משום שצלם אלקים, מאן דנפח מדי"י נפח, אורייתא וישראל וקוב"ה חד הוא, אני ישנה ולפי ער זה הקב"ה — זהו יותר כלל גדול, שזה לגמרי שורש כל התורה וכו"ל.

יוצא לנו מזה יסוד חדש בענין אהבת הבריות ושנאת הבריות, שכשאדם עוסק במושכלות, בדברי תורה, חכמה ומחשבה הוא עוסק בסוד אהבת הבריות, כי ע"ז מתהווה אצלו "אחדות" ונכנס בסוד אחד הנפשות, וכשנעשה "אחד" כבר יש אהבה גמורה בתכלית, ולהיפוך, כשאדם עוסק בתאוות ורצונות הריהו עוסק בשנאת הבריות, ונמצא שאפשר לו לאדם ליטב יחידי ובודד בחדרו ולהתעסק בשנאת הבריות שכשהוא יושב ועוסק בחאוה ורצון הרי בזה הוא מפריד את עצמו מכל סוד האחדות — לתאוה יבקש נפרד".

ועפ"ד נוכח להבין בדרך זה מה שאמרו חז"ל, כשהוציאו את ר' ישמעאל כה"ג להריגה והפשיטו את עורו וכשהגיע למקום תפילין צוח בקול מר ליוצר נשמתו ויצתה בת קול מן השמים ואמרה אם אשמע קול אחר אהפוך את העולם לתוהו ובוהו, שהבריאה כולה שהיא בודאי בסוד ה"אחדות" לא היתה יכולה לסבול ולעמוד בקול אחר של ר' ישמעאל כה"ג.

מאמר

סוד האחדות הוא בהלב

(נאמר בישיבה יום ב' וארא תרפ"ו)

תכלית כל הלא הוא, ואני קרבת אלקים לי טוב, להיות בתכלית הקורבה אליו ית'. ובאמת שהקב"ה קרוב לאדם מאד בתכלית הקורבה, עד כי ידעתי את מכאוביו — הרגשה בכל המכאוב והצער שזהו סימן ע"פ הקורבה היותר גדולה בלי שום חוצץ, עד צור לבבי — זה הקב"ה.

ולפי ער — זה הקב"ה, וזה הלא כבר קורבה בתכלית, אין קרוב כקורבתו, אחדות ממש. וכן מצד הכלל ישראל הנה כל דאגתם וצערם אינו אלא על צער השכינה, מתאבלים על גלות השכינה יותר ממה שמצטערים על גלות עצמם; כל תפילותיהם ובקשותיהם הוא, כי לשמך תן כבוד, מצב של קורבה שאין לך קרוב ממנו, אחד ממש, והנה לכאורה הרי הריחוק גדול מאד, אין יודעים כלל ממנו ית', ואיך מתהווה הקורבה הגדולה הזו?

נתבאר בדברינו כי הסוד של אחדות הוא בהלב, ב"הפנים" הוא הנהו המקרב המדבק והמאחד, ע"י מתדבקים לכלל סוד האחדות ונעשה אחד. התחלת לב כבר היא במחשבה, אין לנו ידיעה מה זה עולם המחשבה, כמה לב יש בעולם המחשבה, כל התורה כולה עם הפרטים ופרטי פרטים הלא ישנה בעולם המחשבה; למעלה מזה — יותר עמוק, יותר לב, יותר פנים, עד שהדברים מקבלים צורה אחרת: אהבה, יראה, וכו'; למעלה מזה — עמוק עוד יותר, עד לב עצמו, ששם הוא סוד האחדות הגמור, עד שאמרו חז"ל צור לבבי ולבי ער — זה הקב"ה, זהו נקודת העומק של הלב, ושם הריהו אחד ממש, אין קרוב כקורבתו, ומבואר מזה שהדרך להשיג קרבת אלוקים הוא ע"י הלב, בו הוא מקום הקירוב, בו מתאחדים ומתקרבים אליו ית'.

והנה עלינו לדעת כי כן הוא גם בסוד בין אדם לחבירו, הסוד של אחד הגופות, ואהבת לרעך כמוך משיגים גם כן דוקא ע"י הלב, שם הוא מקום הקירוב והאחד. וירא בסבלותם — כתב רש"י נתן עיניו ולבו להיות מיצר בצרתם, בלי נתן לבו לא הי' יוצא בשום אופן ה"וירא בסבלותם", וכשם ש"ואהבת את ה' אל"י משיגים דוקא ע"י הלב והמעשה, הלב והלשון, וזה כל התורה כולה, כן גם "ואהבת לרעך כמוך" משיגים דוקא ע"י תורת הלב והמעשה, הלב והלשון, המחשבה היותר קטנה אודות חבירו, ציור מצבו, מה עמו, וכל אודותיו מקרבו ומדבקו לחבירו, ומחשבה עמוקה יותר ויותר עמוק בלב מדבקו יותר, ויותר לב עד שהוא נותן לבו "לב עצמו" לחבירו, זהו הסוד המאחד נפשות.

וכשאין חושבים אודות זולתו ואין נותנים גם מחשבה קלה לחבירו, אז אין יודעים כלל ממנו ואין מרגישים אותו לגמרי, עד שבאים לידי מצב נורא כל כך, שחז"ל אמרו, "אלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו" אינו הורגו מקודם ואח"כ בלעו אלא, חיים בלעו" כחי' טורפת ממש, והלא הנה צועק ואיך זה אפשר לבלתי שמוע צעקתו, אבל פתרון הדבר הוא מפני שאינו שומע כלל את חבירו ואינו יודע מרעהו כלום, בו תרמוש כל חיתו יער — אלו רשעים שנמשלו לחיתו יער, המשילו חז"ל הרשעים לחיתו יער משום שכמו חי' טורפת את חברתה ואינה מרגשת אותה כלל

וכלל, כן הרשעים אינם מרגישים זה את זה לגמרי.
 מה שמדברים לְשֹׁהֵר וכדומה אין זה אלא מְנוּדֵל הַרְיָחוּק שֶׁאֵין
 מרגישים ואין יודעים כלל מזולתו, שבאמת איך אפשר לְדַבֵּר רַע עַל חֲבִירוֹ.
 לֹא הִי אדם משים לְבֹו לְחֹשֵׁב בְּחִבְרֹו אִף בְּמַחְשְׁבָה קְלָה וּלְשִׁמּוֹעַ אֶת צַעֲקָתוֹ
 אִיךְ שֶׁהִלָּה מִתְחַנֵּן וְאוֹמֵר, חוֹסֵה נֹא עָלַי וְאֵל תְּבוֹה אוֹתִי! אִין כֹּלֵל בְּמַצִּיאֹת
 אִישׁ רַע כֹּזֵה שִׁיּוֹכֵל אַחֲכֵל לְשַׁלּוֹחַ לְשׁוֹנוֹ בְּחִבְרֹו, אֲבָל כֶּשֶׁאִין חוֹשְׁבִים — אִין
 שׁוֹמְעִים וְאִין מְרַגִּישִׁים, וְהַכֵּל אִפְשָׁר!

אֲמַנִּם כֶּשֶׁאֲדַם נוֹתֵן לְבֹו לְחֹשֵׁב אוֹדוֹת חֲבִירוֹ, נִכְנַס בְּמַצְבּוֹ, וְהוֹלֵךְ
 וּמִתְקָרֵב אוֹי הוּא מְרַגֵּשׁ אֶת חֲבִירוֹ עַד שֶׁהוּא מְגִיעַ לִידֵי אַחֲדוֹ הַנְּפִשׁוֹת.
 וְאֵהֶבֶת לְרַעַךְ כְּמוֹךְ מִמֶּשׁ.

מֵאֲמֵר

„כִּי יִדְעָתִי אֶת מְכַאוֹבִיו“

(נֵאמַר בִּישִׁיבָה מוֹצֵשֶׁק וְאֵרָא וְדִי בֵּא תִרְפִּיֹו)

„כִּי יִדְעָתִי אֶת מְכַאוֹבִיו“ — פִּרְשׁוֹי, כְּמוֹ „וִידַע אֲלֵקִים“, כְּלוֹמֵר כִּי
 שְׁמַתִּי לֵב לְהִתְבּוֹנֵן לְדַעַת אֶת מְכַאוֹבִיו וְלֹא הֶעֱלַמְתִּי עֵינַי וְלֹא אֲטוֹם אֲזַנִּי
 מִצַּעֲקָתָם עִכְלִי. רואים אֲנוּ מִכָּאֵן יִסּוּד מְבַהֵל מֵה נִקְרָא יִדְעָה, וְמֵה זֶה
 „יִדְעָתִי אֶת מְכַאוֹבִיו“, שְׁכַאשֵׁר רָצָה כְּבִיכּוֹל לִידַע אֶת הַכֹּלֵל יִשְׂרָאֵל „שֶׁם לֵב
 לְהִתְבּוֹנֵן“, רואים שְׁסוּד הַיִּדְעָה יוֹצֵא מֵהִתְבּוֹנְנוֹת [בְּמוֹשֵׁג אַחַר מִסָּה שֶׁאֲנוּ
 מְדַמִּים הַתְּבּוֹנְנוֹת]; מִ„שְׁמַתִּי לֵב לְהִתְבּוֹנֵן“ יֵצֵא הַ„יִדְעָתִי אֶת מְכַאוֹבִיו“.
 סוּד הַיִּדְעָה הוּא דְבִיקוּת, שֶׁהוּא מִתְחַבֵּר לְהִדְבֵּר הַנּוֹדֵעַ, וְלֹא עֵנִין
 חוּצָה לֹא כְּפִי שֶׁאֲנוּ מוֹרְגָלִים, צְרִיכִים לְהִבִּין אֶת זֶה עַל דְּרַךְ שְׁכַתֵּב הַרְמַבְּיִם
 בְּעֵנִין יִדְעָתִי הִי כִי הוּא וִידְעָתוֹ חֵד הוּא, יִדְעָתוֹ הוּא עֲצֻמוֹתוֹ יִתְשׁ, הוּא
 יוֹדַע — הַפִּירוּשׁ שֶׁהוּא נִמְצָא שְׁמָה, אִי-יִדְעָה הַפִּירוּשׁ כֹּאֲלוֹ, שְׁכַבִּיכּוֹל, אִינוּ
 נִמְצָא שְׁמָה, וְהוּא בְּסוּד שֶׁל הַסֵּתֵר פְּנִים חִיֹו. וְזֶה הַסּוּד שֶׁל „חֲכֵמָה בִּינָה
 דַּעַת“, בְּחֲכֵמָה וּבִינָה יֵשׁ כֹּל הַמַּעֲלּוֹת וּמְדוֹת טוֹבוֹת אֲבָל אִין זֶה עֵדִין יִדְעָתִי.

דעת, הוא ענין אחר לגמרי, סוד של ידיעה, סוד של התדבקות והתחברות, וזהו, כי ידעתי את מכאוביו.

מזה מתבוננים אנו כי על דרך זה הוא כל סוד הידיעה גם אצל האדם, להיכן שידיעתו של אדם מגעת שם הנהו הוא, מדובק ומחובר הוא שמה, יושב כאן ומחשב באספמי הביאור הוא שהוא מגיע לשם, הוא נמצא במקום מחשבתו, וצריכים להבין את זה כמו סוד הראי של העין שהוא סוד של דביקות, שהעין מתדבקת אל הדבר הנראה, האדם משים זהרי-העין על הדבר ועיניו הוא מתחבר ומתדבק, כן סוד הידיעה והמחשבה הוא סוד של דביקות שהוא משים זהרי מחשבתו על הדבר ומתדבק לו ונעשה אחד, וכמו שמצינו ברמבין על הפ' ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח שהוא בדרך הטבע כי המחשבה בחללים הנדבקים מויק מאד וידביקים ולכן היתה אשתו של לוט נציב מלח כי באתה המכה במחשבתה כאשר ראתה גפרית ומלח היורד עליהן מן השמים ודבקה בה, הרי לנו שסוד המחשבה הוא סוד של התדבקות ממש במציאות.

הרי מבואר מזה שכל סוד הקירוב והריחוק תלוי בידיעה ואי-ידיעה, ידיעה הוא סוד ההתדבקות וההתאחדות וסוד הריחוק הוא אי-הידיעה. ובוה גבין את הסוד של השגחה כללית והשגחה פרטית שמתחלק לכמה חלקים עד אין שיעור, הכל לפי בחינת הידיעה כפי גודל ההתדבקות וההתחברות שכפי זה הוא נמצא אתו ומשגיח עליו, השגחה פרטית היא ידיעה פרטית והשגחה כללית היא ידיעה כללית, וכמה שחסר ידיעה אינו עמו, והוא בחינת הסתר פנים.

והן הן דברי הרמבין בפ' וירא על הפ', כי ידעתי"ו שכ' שם, והנכון בעיני כי היא ידיעה בו ממש ירמוז כי ידעת השם שהיא השגחתו בעולם השפיל היא לשמור הכללים וגם בני האדם מונחים בו למקרים עד בא עת פקודתם אבל בחסידיו ישים אליו לבו לדעת אותו בפרט להיות שמירתו דבקה בו תמיד לא תפרד הידיעה והזכירה ממנו כלל כטעם לא יגרע מצדיק עינו, והמתבאר מדבריו שמהתבוננות כללית תצא ידיעה כללית וידיעה כללית היא השגחה כללית, והנה השגחה כללית בלבד ג"כ מספיקה, — ונוכל לראות את זה מכללות הבריאה שבהשגחה כללית ג"כ די באלקותו לכל ברי — אבל יש עוד מדרגת התקרבות יותר גדולה והיא התבוננות פרטית שמה תצא ידיעה והשגחה פרטית, לא יגרע מצדיק עינו, לא תפרד הידיעה והזכירה ממנו כלל, זהו דבוק בתכלית, כי ידעתי את מכאוביו. זהו מצד הפורא ית, וכן מצד האדם ג"כ כך הוא, רק ידיעה ואי-ידיעה ולא יותר, ובוה תלוי כל סוד הקירוב והריחוק ח"ו, „הודיעני גא את

דרכיך ואדעך, דע — ועבדהו, ובוה תלוי' החילוקים והמדריגות שכפי ידיעת האדם את ה', ז"א כפי שהוא עם ה', כן ידיעת ה' אותו וכן ה' עמו. אם יודעים ממנו ית' ידיעה כללית או גם מצידו היא רק ידיעה והשגחה כללית, וכשיודעים ממנו בפרטות, מדויק בתכלית, ישנה מצירו ג"כ ידיעה והשגחה פרטית וכנ"ל. ויפה נסדר בסדר זכרונות בריה באמצע הזכרונות אשרי איש שלא ישכחך ובן אדם יתאמץ בך וגו', כי מה שהאדם מתאמץ וזוכר את ה' זה גופא הוא סיבה שהק"בה זוכרהו ולא יסיח דעתו מלהיות עמו תמיד, כי כל ענין ההשגחה הוא סוד הידיעה וכנ"ל.

וזהו מה שאמר הכתוב, לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם, "חשק" פירש הרמב"ן מלשון וחשוקיהם כסף שהוא לשון אזור שקשר הקב"ה את הכלל ישראל כאזור למתניו, דבוק בתכלית, נקשר עמכם בקשר אמיץ שלא יפרד מכם לעולם, והטעם שחשק ה' בכם אמר הכתוב, כי אתם המעט מכל העמים" וכמו שאמרו חז"ל משום שאתם ממעטים את עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם אמר ואנכי עפר ואפר, משה ואהרן אמרו ונחנו מה, וזהו ביאור הדברים, שאם מצד הכלל ישראל יש ידיעה פרטית, שיודעים אותו ידיעה גמורה בתכלית שמצד זה יוצא, ונחנו מה, או גם מצד הבורא ית' יש ידיעה פרטית, חשק ה' בכם ולא יפרד מכם לעולם. ובוה מבוארים דברי אדמו"ר ז"ל על מה שנתירא יעקב אבינו אע"פ שהבטיח לו הקב"ה והנה אנכי עמך, ואמר ע"ז הן אמת שהי' יעקב בטוח שאם הוא יהי' עם הקב"ה יהי' הקב"ה עמו אבל ע"ז נתירא שמא לא יהי' הוא עם ד' ואז איך אפשר ואהי' עמך, שכן הוא המדה, שהכל כפי סוד הידיעה.

וזה ביאור מה שתובע הכתוב, ותופשי התורה לא ידעוני, נתבונן נא ממי תובע הכתוב מתופשי התורה בדורו של ירמיהו הנביא, אכן זה ביאור חזק, לפי ערכם וגודל דרגתם תובעים אותם בלא ידעוני. הן חסר לפי ערכם, ידיעה פרטית, התדבקות בתכלית זהו ידעוני, כפי הנ"ל.

והנה עלינו לדעת כי כמו ש, ואהבת את ה' אל"ך להתחבר ולהתדבק אליו ית' הכל תלוי בידיעה ואי-ידיעה, מ-ידעוני, "אשרי איש שלא ישכחך" יוצא אהבה ולהיפך, ורם לבבך ושכחת, כן היסוד בבין אדם לחבירו, ואהבת לדעך. במנוח"ך הוא גם כן סוד הידיעה, צריך להיות ידעתי את מכאוביו, וירא בסבלותם; והדרכים לזה הם ג"כ כמו בבין אדם למקום רק ע"י התבוננות, כפי מה שמשים וזכרי מחשבתו על חבירו, כפי מה שחושב אודותיו וזכרהו תמיד, כפי זה יודע הוא את חבירו כל כך הוא מדויק ומחובר אליו ע"י מה שנותן עיניו ולבו לחבירו, התבוננות אחר התבוננות, ואינו מסיח דעתו ממנו מתהוה, וירא בסבלותם; חכמה ובינה אף

שכוללים כל מדות טובות, חסד והטבה אבל אין זה וירא בסבלותם. אפשר להיות בעל חסד בטבע ושלא לידע מחבירו כלום, שלימות הענין הוא דעת, זאת אומרת — יודע, משים זהרי מחשבתו על חבירו וזהו „וירא“.

ויוצא מדברינו כלל גדול באהבת הבריות, שהתחלה של אהבה היא ידיעה, לידע את חבירו, וידיעה אין זה דבר מן החוץ אלא בגדר עצמיות שהוא מתדבק ונמצא אתו, ונמצא שהבחינה על אהבה הוא אם חבירו נמצא אתו במחשבתו, שהאחר חופס מקום במחשבתו ולבנו, ואין העיקר בזה שעושה מעשים בשביל חבירו אלא שיהי' מציאות כזה שזוכר את חבירו, וכמו לדוגמא באהבת האב את בנו שיתכן שלא יעשה בעדו כלום, אמנם מחשבת האב ולבנו היא מציאות כזה שאינו מסיר מחשבתו כלל מבנו ולעולם הוא נמצא במחשבתו וזוכרו תמיד, כן הוא סוד היריעה לידע את חבירו. והבן כמה נפלאה לפי דברינו מחשבה קלה שהאדם חושב אודות חבירו ואיזה עסק נכבד הוא לזכור את חבירו, שעוסק הוא בסוד ההתדבקות והידיעה, שזה יסוד כל התורה כולה.

מאמר מכת"ק

מתוך מכתב לאחד מגדולי תלמידי

(מפני היחס אשר למכתב זה עם
המאמרים הקודמים הדפסנוהו כאן.)

...בטח שמע ממני ידידי את אשר שמעתי בשם האדמו"ר הסבא מק' צ"ט, הוא אמר כי ענין האבילות הוא רק להיות נושא בעול עם הנפטר, וזו אין לה מקום לכאורה, ואדרבה ח"ו יש לחשוש להיפוך כי אם יצטרע האדם שיחטר לו אם ח"ו הלא אין לך פגיעה בכבוד ה' ח"ו יותר מזה, הלא בנים אתם לדי א', והוא חי וקים, וגם מאז הוא הי' אבין, ואמך, ואי המקום להתאבל על מת? אין זאת כ"א האדם מצוי בואהבת לרעך כמוך, היינו באהבת הבריות, שי' כמוך ממש, היינו אחוד הנפשות עד שירגיש האדם

בטבעו (היינו טבע רוחני) צער וזלזות, כמו שידוע, ענין שלשה רעי איוב שהי' ביניהם מרחק כשלש מאות פרסה ובכל זאת הרגישו תיכף צער של איוב אף ממקומו אשר הי' רחוק מהם כ"כ כידוע מאמרם ז"ל ב"ב סוף פרק ראשון שסימן אילני הי' ביניהם והרגישו תיכף בלי שום תציצה איש את רעהו, מצד אהבתם איחודם וקישורם כ"כ זב"ו, וזהו שאמר רבא שם היינו דאמרי אינשי או חברותא או מיתותא, יתבונן ידידי בדברי אלו, אחשוב כי יבין כוונתי, ולזאת גדול כ"כ ענין של נושא בעול עם חבירו, מפני שזה כל התורה כולה, היינו איתור הנפשות להרגיש זא"ו, וכל לימוד התורה, הלימוד והמעשה, היינו סוף המטרה שיתאחדו הנפשות להיות מרגישים זא"ו שי' אחד ממש וזהו ומי כעמך ישראל גוי אחד ממש, וזהו יסוד כל התורה כולה, עד שנצטוונו על המתים הקרובים להשתתף בצערם הגדול והנורא אשר מי יכולנו.

אמנם אם לא ידע האדם מכל ענין האחרית היינו יום המיתה, ויום החשבון, היינו יום התוכחה, ויום הדין לפני מלך מלכי המלכים, איך נוכל להרגיש להשתתף בצער זולתו, וע"כ בעת מאורע כזה ר"ל באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו, היינו שיראה בחוש יום המיתה, ויוכל בקל להכיר את העולם החולף היינו כי העולם בתמונתה היינו שהיא כלה ונפסדת מראה שהאדם לא נברא כ"א לעשות שליחותו ועליו להיות ציר נאמן לשלחיו לעשות מלאכתו באמונה, היינו תורתו קבע ומלאכתו עראי כי סוף כל סוף עליו לבוא וליתן דין וחשבון על שליחותו אם קיים את השליחות.

וגם אם המאורע ר"ל בקרובים אשר בטבע הוא מרגיש בצערם אף בחייהם כ"ש במיתתם ולכן גדולה היא מעשה האבילות מעשה בחוש לזכור לו את יום המיתה ותמיד הי' אומר האדמו"ר זצ"ל כי חז"ל כיוונו במלת יזכור לו היינו שיזכור לו לעצמו ולא לזולתו כהרגל העולם כ"א לו ממש ומקודם ירגיש על עצמו ענין האחרית ואח"כ ישא בעול עם קרוביו אשר זה מצוה גדולה היינו יסוד כל התורה כולה להיות נושא בעול.

ולכן יראה כי לעשות תכלית גדול מהמאורע הזה היינו ע"ד שכתבנו, ולא ח"ו על דברים בטלים היינו להיות עצב ומצטער שחסר לו אם, שוהו עבירה גדולה ועל האדם לפתור ולשמור מאוד מאוד מזה וכיוצא בזה, ומזה יצא שישמור את בריאותו לבל יצא מגדרו,

ויעבוד עבודתו בשמחה ובטוב לבב ויתנחם בעבודתו עבודת הקודש וזה י' זכות גדול לנשמת אמו ג"ע ע"ה.

מאמר

כל האדם רק לזולתו

(נאמר בישיבה מוצש"ק תרומה תרפ"ו)

אמרו חז"ל, טוב עין הוא יבורך — זה משה רבנו ע"ה, גילה לנו הכתוב בזה איפה הוא סוד הברכה, שהיא במדת טוב עין של האדם. כל סוד הברכה היא הוא השפעה, כל הבריאה כולה מקבלת שפע ממנו ית' „ואתה מחי את כולם“, וכן האדם סוד הברכה שלו הוא ההשפעה שמקבל. וגילו לנו חז"ל שאת סוד הברכה — השפע שמשפיעים לו הוא מקבל רק כשהוא טוב עין, רק כשהוא משפיע לאחרים, היינו כשהוא כלו לזולתו.

סוד הדברים הוא שכל מציאותו של אדם הוא לזולתו. צריכים להבין את זה כמו צנור שהמציאות שלו הוא רק העברה בשביל אחרים, וכמו בצנור אימתי הוא במציאותו ומהותו כשאין בו שום דברים המעכבים את זחילת המים העוברים דרך בו, וכשיש בו עקול ופשוטי או לא לכד שאי אפשר להשיג את המים העוברים אליו הוא אף קלקול בגוף הצנור. ואין שמו עליו, כן הוא סוד האדם שהוא בבחינת צנור שמציאותו ומהותו הוא מעבר-השפעה לזולתו, ואם הזחילה עוברת כהוגן, אין מתעכב אצלו כלום, אינו לוקח לעצמו מיד, הריהו במציאותו וסודו, וזהו „טוב עין“ הצנור הוא כהוגן, ההשפעה הולכת לה כתיקונה — „הוא יבורך“ הרי הוא מקבל השפע והברכה, ואם לאו, אם יש בו איזה עיכובים, שמעכב הוא מן המושפע לו עבור עצמו — הצנור מקולקל ואינו מקבל כלום, והרי זה דומה לאחד שפוגע בו בעצמו ותוקע סכין בלבו, שהלא מונע הוא ממנו את כל ההשפעה.

„טוב עין הוא יבורך זה משרע"ה“, משרע"ה הוא נקרא טוב עין, שהי' אצלו „ונחנו מה“, לא עיכב כלום לעצמו, כל מציאותו הי' רק בעד הכלל.

נחל שוטף לאחרים — הצנור כהוגן בלי שום עיכובים, הוא הי' יכול לקבל תורה, ואמרו תו"ש „משה קבל תורה מסיני ומסרה“ — לא עיכב כלום אפי' כחוט השערה, זהו „הוא יבורך“!

סודה ומהותה של כל הבריאה כולה הריהו „כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו“, אין בה משהו לעצמה, כשנבחין ונדקדק היטב בכל נברא ונברא רואים אנו שאין בו במציאותו ומהותו כלום לעצמו, כלו משמש הוא לוולתו. השמש כלו הוא רק לוולתו, להאיר לארץ ולדירים עליה, אין בו אף משהו לעצמו, כן צריכים לידע שגם סוד האדם הגדול כן הוא שכל מציאותו ומהותו הוא כלו לוולתו ואין בו כל דהו בעד עצמו.

ובאמת שכל ענין „לעצמו“ שנתהוה באדם הוא פלא. והרי זה היפך המציאות שבמציאותו אין לו לאדם כלום לעצמו, מעיקר יצירתו כלו הוא לוולתו, והרי זה בציור כמו שיקחו אדם ערום ויעמידוהו לאסוף זהב, איה איפה יניחם הלא אין לו כיסים, כן הוא מצב האדם שאין לו כלל כיסים איפה להניח כלום לעצמו, דמה שייך כלל לעצמו, וכי מה יש לו, ומה ישאר אצלו! מציאות האדם עצמו מורה שהוא כלו לוולתו ולא לעצמו כלום.

„למדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת א"ל ואהבת לרעך כמוך“, משום שיסוד זה שכל מציאות האדם הוא לא לעצמו רק לוולתו הוא באמת יסוד כל התורה כולה. ולא כמו שאנו מורגלים „ליתן לוולתו“ „לעשות טוב עם זולתו“, אלא אין כאן כלל „נותן“, לא „שאני נותן לוולתו“ אלא שכל מציאותו ועצמותו הוא להיות נותן — ליתן לאחרים ולא לקבל בעד עצמו מאומה, „וכל מעשיך יהי' לשם שמים“ — דברים כפשוטן, לא „לשמה“ אלא לשם שמים -- בעד הבורא עולם ולא בעד עצמו. „האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנויקין, מילי דאבות, מילי דברכות“, כלל כל הדברים האלו הוא להיות שלא לשם עצמו, כי זהו האדם מצד מציאותו, רק לוולתו, וזהו כל התורה כולה על רגל אחת.

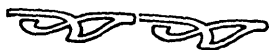
וליהיפך בצד הרע ג"כ „כל התורה כולה על רגל אחת“ של צד האחר הוא ההיפך מזה, כלו בעד עצמו, ורק לעצמו, מכל פרט ופרט, מהכל, משתלשל רק לעצמו, הכללים הגדולים של הרע, הקנאה, התאוה והכבוד מציאותם ומהותם הוא „לעצמו“ — שלוקח בעד עצמו, וזהו „מוציאין את האדם מן העולם“, לא שהם מקלקלים אותו אלא שעל ידם יוצא האדם מן המציאות האמיתית שהוא „לוולתו“ כנ"ס.

ענין זה של „לעצמו“ הוא כ"כ מקיף, עד שגם בדברים היותר גדולים ובמצבים הכי גבוהים אפשר להתגנב שם ענין זה של „לעצמו“. וכ"כ מבהיל

הדבר עד שיתכן שגם תורה, חסידות ומעשים טובים, הכל, הכל אפשר להתגלגל ב„לעצמו“, שהפועל יוצא והתוצאות יהי רק לעצמו ותו לא מידי. בחוה"ל שער עבודת האל פרק ו' „אמרה הנפש כבר הבינותי מה שזכרת ואיננה מוצאה את עצמי יכולה לשלם חובות הבורא וכו' ואם חפצי ורצוני לשלם מה שאני חייבת עליהם מיד קודמת למחשבתי בהשלימי תוחלת טובה עתידה ממנו וכו' אמר השכל מה שהתרעמת וכו' וכי דברי פיך דברי מודה וכונתך בהם כונת מבקש וכו' הוא מפני שלש מדות המדה האחת רוב אהבתך את נפשך וחפצך למשוך הנעימות אליה ולא תפסעי פסיעה לעבודת האל ולא לזולתה אלא שכונתך בה להתענג בהנאות“. רואים אנו עד כמה הדברים מגיעים שגם ברום המדרגות מתגלגל הכל בלעצמו וסוף סוף נעשה מכל הענינים הגבוהים והרמים — ענין של „לעצמו“, וזהו עיקר המפסיד והמקלקל את הכל.

מסקנת הדברים כי זה כל האדם להיות רק „נותן“ ולא „מקבל“, כי לקבל אף כל דהו ממש לעצמו וזהו היפך כל היצירה. מצינו שתורה צווחה ט"ו פעמים וי על תאוה של נח הצדיק — שאין לנו מושג בקודש-קדשים שלה, — משום שסוד התאוה הוא שהוא לוקח לעצמו, ובאיזה בחינה שתהא אבל אם רק אם לקח מה, כבר צווחים ע"ז וי היותר גדול.

ולפי"ד מבואר הסמיכות בגמ' ברכות י"ט המוצא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק, ובסוף הסוגיא א"ל ר"פ לאביי מ"ש ראשונים דאיתרחיש להו ניסא ומ"ש אנן וכו' א"ל קדמאי הוי מסרי נפשיהו על קדושת השם וכו' ופרש"י והאי מילתא נקט הכא משום דמייתי שמוסרין נפשם על קדושת השם ועד השתא נמי איירי במי שמבזה עצמו על קדושת השם לפשוט כלאים אפי' בשוק עכ"ל, כלל הדברים: קידוש השם הוא לא בעד עצמו, פושטו אפי' בשוק — זהו קידוש השם, שווהי הוראה שכל מעשיו הם לא בעד עצמו, שמציאותו הוא ליתן ולא ליקח לעצמו, וע"כ אינו חס על בזיון עצמו ונותן נפשו על קידוש השם, אבל מי שהוא „לוקח“ הוא חס על כבוד עצמו ולא יפשוט בגדיו בשוק, הוא לא ימסור נפשו על קידוש השם, ולכן מסמיך הגמ' לזה ענין מסירות נפש, שמסירות נפש הוא, לא-כלום בשביל עצמו, כלו נותן הוא להבורא ית' וע"כ נותן נפשו אקדושת השם, אבל מי שהוא איש „מקבל“ הוא לא יתן כלום מעצמו ואינו שייך למסירות נפש, מבהיל הדבר!

מאמר

"מצינו גדול ממנו ששימש"

(נאמר בישיבה ש"ק ויצא תרפ"ח)

כל גדול הוא בתורה ש"קטע פטור מן התפילין" אין דורשים מן האדם מה שאין בכוחו. כוחות האדם עצמם מעידים על תכליתם כי דברים מיותרים אין בהפריאה, וכשרואים אנו כוחות יכולים לידע מזה גופא את תכליתם והם עצמם מעידים על תפקידם ולמה שצריך לנצלם.

כשאנו מתבוננים בכוחות האדם, במהותם ומתכונתם, רואים שבאמת כל האדם הועמד והותקן רק לזולתו, כל מה שהוא עושה עושה הוא לזולתו, עד שכל מציאותו ועצמותו הוא כלו לזולתו, אלא רק שהאדם הוא המהפך קערה על פיה ומהוה מהכל "לעצמו". כל העוסק בפרי' ורבי' נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", לא תהוה בראה לשבת יצרה היא מצוה רבה, ולכאורה למה צריכים כלל להאדם, וכי לא הי' יכול להבראות הכל ע"י הקב"ה בעצמו, ורואים אנו כי את כל קיום העולם מסרו ביד האדם, משום שכן הוא שוה כל האדם, למען קיום העולם, למען זולתו, שותף להקב"ה, שהוא שותף בענין של "זולתו".

כשמתבוננים בפרשת נח רואים דבר מפליא ומבהיל למאד: לקח הקב"ה את נח איש צדיק תמים וכיבד אותו בשמשות פשוטה שימש את כל הבריאה כולה, הטילו עליו שיכניס בתבה מכל הנבראים, מכל מיני בהמות חיות ועופות, להכין להם מאכל ולשממשם בשמוש פשוט כל י"ב חדש. הרי אין לנו ציור בעבודה רפה וקשה כזאת, והרי פשוט שלא הי' חסר להקב"ה דרכים להצילם באופן אחר, ולכאורה איך מטיילים שמשות כזו על נח, ואיה כבוד הבריות? ובכלל איך אפשר להטריח כל כך את נח? נצייר לנו בדורנו מי הוא שיוכל לקבל איזה שימוש מה"חפץ חיים", ואיך זה מובן מה שצוה הקב"ה שנח בעצמו מחוייב להתעסק וליתן אוכל לכל מיני בהמות חיות ועופות ולשממש בעצמו את כולם! גם אמרו חז"ל וישאר אך נח — שהי' גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות, וי"א שאיחר מזונת לארי והכישו (רש"י נח ז' כ"ג) ומבהיל מאד הדבר שמשום שאיחר פעם אחת לתת מזון

להארי בעתו קבל עונש רע ומר כזה, שהרי פשוט שלא הארי הי' המכיש אלא שהי' זה עונש, ואיך יכולים אנו להבין את כל זאת?

מזה מתברר לנו יסוד הנ"ל, כי זה כל האדם, רק לזולתו, וכן נאה ויאה לו להיות משמש לאחרים. והרי לנו ציור: הלב הלא הוא עיקרו של אדם, כל הגדולות והנפלאות שבאדם הרי הם בלב, הלב הרי הוא הצלם אלקים, ולכאורה הי' מן הדין שכל האברים ישמשו את הלב ולא הלב אותם, ולבסוף רואים אנו ההיפוך, שהלב הוא המשמש את כל האברים כולם למגדלם ועד קטנם, עד שגם את הצפרנים הוא משמש, משום שכן הוא האמה, וכך הוא המציאות שהלב שהוא הגדול מכולם צריך לשמש לכולם.

בגמ' קדושין ל"ב ע"ב מעשה ברי' אליעזר ורי' יהושע ורי' צדוק שהיו מסובין בבית המשתה בנו של ר' גמליאל והי' רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם נתן הכוס לרי' אליעזר ולא נטלו נתנו לרי' יהושע וקבלו א"ל ר"א מה זה יהושע אנו יושבים ורי' גמליאל עומד ומשקה עלינו א"ל מצינו גדול ממנו ששימש אברהם גדול הדור הי' וכתוב בו והוא עומד עליהם ושמה תאמר כמלאכי השרת נדמו לו לא נדמו לו אלא לערביים ואנו לא יאה רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו א"ל ר' צדוק עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הבריות הקב"ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד ואנו אל יאה רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו עכ"ל הגמרא, ולכאורה תמוה מה תירץ לו ר' יהושע מצינו גדול ממנו ששימש, איזה תירוץ הוא מה שמצינו, ולפי מה שהקשה לו גם שם יקשה, ובכלל קשה הראי' מכבודו של מקום ממה שהקב"ה משיב רוחות ועורך שולחן, וכי אפשר ע"י אחר ומאין נקח רוח אם לא יתן הקב"ה, והוא כמו שנביא ראי' מהבריאה ממה שברא את העולם!

אכן זה ביאור הדברים: חז"ל מלמדים אותנו בזה יסוד גדול, ש ע י ק ר ה ב ר י א ה כן הו ע מ ד ש ג ד ו ל י ש מ ש א ת ה ק ט ון, ע י ק ר החיות והיניקה הוא דוקא מענין שמשות לזולתו. דוקא גדול משמש את הקטן משום שכל ענין הגדלות, מה נקרא גדול, ובמה הוא גדול, הוא בזה שעומד ומשמש, וכל מה שהוא יותר גדול הוא עומד ומשמש יותר, ואם הוא יותר גדול עומד ומשמש עוד יותר, וזהו שתירץ לו ר' יהושע מצינו גדול ממנו ששימש, שאדרבה משום שהוא גדול הוא עומד ומשמש, שזהו עיקר הגדלות, ושלא לקבל ממנו שימוש זהו אי אפשר, והרי זה כמו למנוע ממנו עיקר החיות שלו, שכל המציאות, כל החיות הוא רק מלזולתו, להיות

עומד ומשמש, הקב"ה משיב רוחות ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד. מציאותו כביכול שהוא עומד ומשמש לפני כל אחד ואחד, עד כדי כך הוא הסוד של גדול עומד ומשמש, שכל החיות של הגדול הוא דוקא מהשמשות.

כל הבריאה כולה מאצילות הראשונה הועמדה והותקנה פניה כלפי מטה, רק לזולתו, וזהו כל המציאות וכל החיות, ונמצא שמהו "כבוד" זהו כבר "גבנונית" במהלך הבריאה, ואין זה במציאות כלל, "אין כבודו מחול" צריך לרבות מפסוק מיוחד, כי זה נגד כל הבריאה, וזהו בציור לטור את החיים מן האדם, כי כל חיותו הוא דוקא כשהוא כלו לזולתו ולא לעצמו כלל.

ומה מתפלאים אנו כבר לפי"ז על מה שכיבדו את נח בשמשות לכל הבריאה, ואיך אחרת, מכיון שכל החיים והגדלות משיגים דוקא מלזולתו, דוקא בזה שעומד ומשמש, וע"כ הרי פשוט שאת נח שהי' הגדול מכל כיבדו אותו בשמשות היותר גדולה, להיות עומד ומשמש לכל הבריאה כולה, שזהו הגדלות וזהו החיות, הלב משמש את כל האברים היותר קטנים אפי' הצפרנים וזהו חיותו וקיומו. אחו"ל שיוסף הצדיק מת לפני אחיו לפי שנהג עצמו ברבנות, משום שרבנות הוא סוד מיתה, וכל כך עד שגם רבנות של יוסף הצדיק שאין אנו יכולים לצייר לנו מה הי' שם, מ"מ מת לפני אחיו, משום שכל סוד החיות הוא דוקא בגדול משמש את הקטן, ובשמשות היותר פשוטה. אחו"ל ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת, שכן הוא המציאות שהאדם צריך לשמש את הבהמה, נמצא שאין לו לאדם להתבייש בשמשות, שכל החיות הוא דוקא משמשות לזולתו, מצינו גדול ממנו ששימש.

עד כדי כך הוא יסוד זה שכל החיות הוא דוקא מלזולתו עד שמצינו בגמ' תלמיד שגלה מגלן הרב עמו, הרב שגלה גלן ישיבתו עמו משום שנאמר וחי עבד ליי' כי היכי דניחי, סוד כל כך גדול הוא "לזולתו", שכל האדם רק לזולתו עד שאם גלה התלמיד מחוייב הרב ללכת אחריו בגלות.

[מאמר המוסגר: מזה רואים אנו יסוד גדול לדינא בהלכות רב ותלמיד שיש להם דינים וחייבים זה על זה, מדמים אנו לכאורה כי הרב יכול להתנהג כפי רצונו, ללמוד, ושלא ללמוד, או להחליף את מקומו, ומזה רואים שאין הדבר כן אלא שהתלמיד יש לו חייבים גדולים על רבו עד שאם הוא גולה גולה הרב עמו, וכן להיפך — גולה ישיבתו עמו].

אחו"ל אין הצבור נענין עד שהי' צדיקים ורשעים באגודה אחת ואם

כולם צדיקים וטובים אין תפלתם מקובלת, עד כדי כך הוא סוד הדברים שצריך להיות דוקא בתכונת גדול וקטן, באופן שהי' גדול משמש את הקטן, זהו המציאות, וזהו הטבעת הבריאה, גדול וקטן ביחד, ואם כולם גדולים — זה אינו, ואינן נענים.

נאמר

„חדאי נפשאי דד קראי דד תנאי“

(נאמר בישיבה מוצש"ק ויצא תרפ"ח)

מצינו בחז"ל, שאברהם אבינו ע"ה טכס עצה להבטיח א"ע שלא יעובו ה', ואמר לפני הקב"ה רבון העולמים כרת ברית עם נח אח"כ עמדתי ומסגלתי מצות ומעש"ט יותר ממנו ודחתה בריתי לבריתו תאמר שאחר עומד ומסגל מצות ומעש"ט יותר ממני תדחה בריתו לבריתי עד שנשבע לו הקב"ה שלא יעובו לעולם. ולכאורה הדבר מוזר בעינינו: הרי כל סוד האדם הוא דוקא לזולתו ולא לעצמו, וזו היתה באמת מדתו של אברהם אבינו, „חסד לאברהם“, שהי' הוא ע"ה כלו לזולתו ולא כלום לעצמו, ובכאן רואים אנו לכאורה להיפוך, משא ומתן שהוא כלו לעצמו, ואיך זה מתאים עם מדתו של אברהם אבינו ע"ה, ואיך נוכל להבין את זה?

וכן כשאנו מתבוננים בספור תולדות שבטי י' בתורה רואים כל המלחמה שהיתה בין האמהות הק' שהיו מתחרות זו עם זו בזכיית שבטי י', כל אחת ואחת מתאמצת רק לעצמה כאלו שאין כאן לזולתו כלל רק לעצמו ולעצמו, „הפעם ילדה אישי אפי“, „הפעם יזבלני אישי“, „גפתולי אלקים גפתלי עם אחותי גם יכלתי“, „נתעקשתי עם אחותי“ המעט קחתך את אישי“ „לכן ישכב עמך היליזה“, „אלי תבא כי שכר שכרתך“, ואמרו חז"ל מפני שהיו האמהות נביאות והיו יודעות שיעקב אבינו עתיד להעמיד י"ב שבטים, וזו היתה מרוצתם, אבל עכ"פ איך זה מתאים עם היסוד של „לזולתו“, שכל האדם רק לזולתו, והרי בכאן נראה לכאורה כלו „לעצמו“?

אמנם זהו סוד הדבר: ראיתי מעשה ונוכרתי הלכה, נודמן לי פיא

להיות אצל רופא שהוהיר ע"ד שתיית קפה בעד אנשים חלשים, ואמר שיש
 מין קפה כזה שמותר גם לחלשים, וחשבתי מי יודע איזה מין קפה מיוחד
 הוא זה, אח"כ ראיתי את מין הקפה הלז והנה היא אותה הקפה עצמה
 המורגלת, שוה לה ממש מכל וכל, אפי' בקומטה, החילוק הוא רק במה
 שה"קאפעאין" שנמצאת בכל קפה נמשכה מתוכה והרי היא כבר מותרת. מה
 שהקפה מוקת הוא רק מפני ה"קאפעאין" שבתוכה ואם אך נלקחה משם אזי
 אין בה כבר שום חסרון והיא טוב מאד.

על דרך זה צריך להבין דברי הרמב"ן בפרשת קדושים שביאר ענין
 קדושים תהיו — פרושים תהיו, הרי התורה צותה והזהירה באיסורים, עריות,
 מאכלות אסורות וכדומה, והתירה איש באשחו ומאכלות מותרים, וא"כ אפשר
 לאדם להיות נבל ברשות התורה, וע"כ באה תורה וצותה בצוי כללי קדושים
 תהיו — פרושים תהיו גם בדברים המותרים; לאחרי כל האזהרות בעניני
 ממון גזילה ואונאה וכו' עוד הוסיפה תורה והזהירה ועשית הישר והטוב
 שלא יהא נבל ברשות התורה. ביאור הדברים הוא, שהחילוק בין קודם
 החטא ללאחר החטא אינו בהדברים עצמם, הן הן אותם הדברים עצמם שהיו
 מקודם, אלא שקודם החטא היו בלא "קאפעאין", בלא ארס, ולאחר החטא
 נתוהו בהדברים ארס, "קאפעאין", ועל זה ניתן כל העסק של תורה הקדושה
 לנקות לצרף ולצחצח את הדברים ליטול מתוכם את ה"קאפעאין" ושישארו
 בטהרתם, ולזה באה תורה ואסרה דברים האסורים, משום שבהם מצוי
 "קאפעאין" במדה מרובה ואי אפשר לנקותם, ואחר זה עדין יש עסק לנקות
 ולוכך גם דברים המותרים שלא יהא בהם אף משהוי שבמשהוין "קאפעאין"
 וזהו "קדש עצמך במותר לך".

והנה לנו נדמה כי בלא ה"קאפעאין" הדברים הם בלי שום טעם, "אין
 בהם חפץ ורצון" אבל זה טעות גדול, צריך לידע שבאמת שם הוא מקום
 הנעימות האמיתית, ואדרבה הפליאה היותר גדולה היא איך זה יש טעם
 ונעימות בה"קאפעאין", איך זה שייך טעם ונעימות בסם וארס הממית, אבל
 טעם ונעימות בקדושה הלא זה פשוט. והאמת כי גם מה שאנו רואים
 שמוצאים טעם גם בצד השני הוא ג"כ מצד הקדושה, "אין בהם חפץ ורצון"
 אין הפשט שלא הי' לו טעם בדבר אלא ש"קאפעאין" אין שם.

ענין עצמו הלא הוא "טרפות" בתכלית, אכן צריך לידע ש"הטרפות"
 אינה אלא ה"קאפעאין" שיש בה"עצמו", אבל יש אמנם "עצמו" שהוא קדוש
 קדוש בתכלית, עצמו בתכלית רק לעצמו אבל בלי שום "קאפעאין", ואותו
 העצמו הלזה אינו מוכדף כלל מזולתו, העצמו והלזולתו הולכים שלובי-יד
 תמים יחדיו, וכמעט שאין שום חילוק בין עצמו לזולתו, העצמו מוליך

לְלוּלָתוֹ. כשאנו אומרים שסוד כל הבריאה הריהי לְלוּלָתוֹ נדמה בעינינו שהבריאה הריהי כמשפך שהלְלוּלָתוֹ משתפך ויוצא, טעות הוא. סוד הדבר הוא דוקא עצמו ודוקא לְעַצְמוֹ, וכשמקודם הוא כלו לְעַצְמוֹ מסתעף מזה אח"כ לְלוּלָתוֹ כי כן הוא מהלך הדברים, "משה זכה וזיכה את הרבים" בלא זכה — לְעַצְמוֹ, אי אפשר להיות זיכה, מהעצמו הקדוש בלא ה"קאפעאין" והארס משחלשל בכי טוב הלוּלָתוֹ, וכן כתאימים המה יחדיו הלְעַצְמוֹ והלוּלָתוֹ באחדות גמורה.

על דרך זה הוא המהלך האמיתי של הענינים, ואפשר להכיר בסימנים מובהקים מהו ה"עצמו" הקדוש. מצינו ברחל, ותקנא רחל באחותה" והרי הי' שם התאמצות הכי גדולה והרי זה לכאורה כלו לְעַצְמָה, ולעומת זה רואים אנו ההיפך מזה לגמרי, "עכשיו תכלם אחותי מסרה לה סימניה", ואיך זה מתאים המסירת סימנים עם ה"ותקנא רחל באחותה", וזה עצמו מורה לנו שה"ותקנא" הי' נקי וזך לגמרי מכל סיג ושמך של "קאפעאין" קדוש קדוש בתכלית, והרי לנו שרק כשהי' איזה חשש כל דהו, מצב של "עכשיו תכלם אחותי" שבזה כבר חששה רחל אמנו שאפשר להיות כבר בלתי נקי, אפשר להתערב בזה איזה חשש "קאפעאין" מיד פירשה ונתנה את הכל, "מסרה סימניה".

אמרו בגמ' פסחים ס"ח רב ששת כל תלתין מהדר ליי' תלמודי' ותלי וקאי בעיברא דדשא ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי ופירש"י בשבילך ולצורכך שניתי וקריתי עכ"ל והאמר ר' אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקת שמים וארץ לא שמתי ופרש"י איני וכי אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללומדיה לבדם ומשני מעיקרא כי עביד אינש אדעתא דנפשי' קעביד עכ"ל הגמ', רואים אנו מכאן סוד הענין שמהלך הדברים כן הוא, מעיקרא הוא כלו לְעַצְמוֹ, אדעתא דנפשי' קעביד, לך קראי לך תנאי" בשבילך ולצורכך, אכן לְעַצְמוֹ זה הוא קדוש קדוש, נקי וזך בתכלית, בלי שום סיג, בלי שום "קאפעאין", ומוה יוצא הלוּלָתוֹ באופן שאין כלל חילוק בין לְעַצְמוֹ וללוּלָתוֹ ורק במקדם ומאוחר. מקדם הוא ה"זכה" ואח"כ ה"זיכה".

ביסוד זה גבין כמה מאמרי חז"ל התמוהים בעינינו, מה שמצינו הרבה פעמים בדבריהם ביסויים חדים שלכאורה אין זה מתאים לחז"ל הקדושים, כגון מה שמצינו שאמרו ז"ל "תרדא וכדומה, וכן בדברי הראשונים ז"ל, מצינו להרמב"ן ז"ל שדרכו לייקר ולכבד את דברי הרמב"ם הקדוש כל כך ומ"מ אומר כמה פעמים על דבריו ז"ל, והוסיף הבל על הבלים" וכהנה הרבה, ולפי דברינו הרי זה פשוט, אצל חז"ל הקדושים הי'

הכל בתכלית הטהרה והקדושה, היו מריבים והיו אומרים דברי נזיפה זה לזה אבל הי' כל זאת בלי שום תערובות של „קאפעאין“, „הטרפות“ של דברים אלו אינו רק ה„קאפעאין“ אבל כשהוא הכל בתכלית הזיכוך והטהרה אדרבא „אורייתא קא מרתחא בי““. אמרו חז“ל את והב בסופה מתחלה נעשו אויבים זה את זה ואינם זוים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, והנה כשאמרו חז“ל שהם נעשו אויבים הרי הם שונאים ממש בלי שום מליצות ואיך זה נעשים לבסוף אוהבים, איך זה אפשר, אבל זהו סודו של דבר, כשהשנאה היא בלי „קאפעאין“ אין זה סתירה כלל להאהבה שאח“כ, בלי „קאפעאין“ אפשר להעשות שונאים ומיד אח“כ אוהבים, והלא בבחינת מה רואים אנו דבר זה גם אצלנו, והנסיון יורגו שהרי מריבים זה עם זה בלימוד כשונאים ממש, וסוף סוף רואים אנו שהאוהבים הנאמנים המה דוקא אותם המריבים זה עם זה, מפני שסוף סוף גם אצלנו הוא בבחינה של בלא „קאפעאין“.

ענין הזיכוך משיגים ע"י אמונה, אמונה יש לה הסגולה לנקות ולזכך להוציא את ה„קאפעאין“, ע"י מדת אמונה אפשר להיות „עצמו“ ושיהי' בתכלית הזיכוך, בלי אמונה, כשיש „כחי ועוצם ידי“ שם הוא ה„קאפעאין“ האמיתי של ה„עצמו“, מעצמו כזה אי אפשר שיצא לזולתו בשום אופן, אבל כשהעצמו מזוכך בתכלית קדוש קדוש או אדרבא יוצא מזה גופא הזולתו והולכים שלובי יד יחדיו.

מאמר

„אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'“

(נאמר בישיבה א' הצוה תרפ"ו)

במ"א בארנו סוד הענין של „ותופשי התורה לא ידעוני“ שהוא סוד גדול שאפשר להיות „ותופשי התורה“ באמת, וס"ס „לא ידעוני“ לא באו לכלל ידיעה, ובארנו שצריך להבין זה על דרך שהביא הרמב"ן הספרי שיש חילוק בין „בחי המלך“, למלך עצמו, כן כל התורה כולה הריהי בחינת

„בחיי המלך“ ואין זה עדין בפחינת „עצמו“, ובארנו שיש בזה בפחינת הרפה, יש אופן של כפי', שהחכמה כופה את האדם כידוע מאמר הסבא ז"ל על פרעה הרשע שהכיר את יוסף ואמר הנמצא כזה איש אשר רוח אלהי בו, ואיך זה מתאים עם פרעה הרשע, אלא משום שהי' חכם גדול הוכרח מטעם טבע החכמה להודות על האמת, ובכ"ז נשאר אותו פרעה הרשע עצמו כשהי', ויש אופן שהוא בגדר מסייע וסעד לתומכו כמו שאמרו חז"ל על גח את האלהי' התהלך נח שהי' צריך סעד לתומכו, היינו שהענינים הולכים מצד מדת החסד והרחמים. ז"א שהחסד והרחמים הן הן המסייעים, ויש גם אהבת חסד, וכ"ז רק בפחינת סעד ומסייע לתומכו, עדין זה בגדר אהבה התלוי' בדבר בטל דבר בטלה אהבה, לפחינת עצמו עדין לא הגיע, „עצמו“ זהו שעניניו הולכים מצד עצמו, מצד „כל אשר חפץ עשה“, וכמו שאמרו על אברהם אבינו שהי' מתחזק ומהלך בצדקו מאליו, „ידעוני“, ידיעה — זוהי בפחינת „במלך עצמו“, שעניניו הולכים מצד עצמיותו, חסד בפחינת „מלך עצמו“ זהו „ידעוני“, שאינו תלוי בשום דבר בפחינת „כל אשר חפץ עשה“.

ועל דרך זה בארנו דברי הרמב"ן בענין החטא של אדה"ר שהי' בזה שרצה להדמות לקונו במעלח הבחירה להיות בפחינת „כל אשר חפץ עשה“, וביאר שם שאדה"ר קודם החטא הי' ככל צבא השמים פועלי אמת שפעולתם אמת שכל עניניו הי' בטבע והוא רצה שכל עניניו יהיו בפחינת כל אשר חפץ עשה לא בפחינת טבע, ואין להבין זה בטבע כמו בעל חי ח"ו, אלא בטבע הוא, שעניניו היו הולכים מצד חסד, מצד רחמים, והוא בפחינת מסייע וסעד לתומכו, לא מצד עצמיותו, ובידעו שיש עוד ענין של „עצמו“, מדריגה יותר גבוהה, בפחינת כל אשר חפץ עשה שזו מדת אלקים מצד אחד, הי' חפץ להיות במדריגה זו, והייתם כאלקים, בסוד הבחירה, שזהו ענין של עצמו, אכן הפורא ית"ש, בידעו שבענין זה אף שהיא מדת אלקים מצד אחד אבל מצד אחר יש בה חלות היצר, מנעו מזה.

ולפי המבואר במאמר הקודם שזה כל האדם מצד מציאותו, לא בעד עצמו כלל אלא כולו „וכל מעשיך יהיו לשם שמים“, מצד יצירתו הוא „לכבודי פראתיו“, כולו הוא פתכונתו בעד זולתו, ואהבת לרעך כמוך“ זה כלל גדול בתורה, וההיפוך הוא שנהי' הכל בעד עצמו — זהו יסוד הדברים: אדה"ר במצבו של קודם החטא שהי' כל עניניו בטבע לא הי' באפשרות כלל להיות בו ענין של „בעד עצמו“ כמו שאי אפשר בשאר הנבראים שיקחו מה בעד עצמם שאין זה במציאותם כלל, אכן לאחר החטא שנעשה בוחר, שהי' במעלת הבחירה, במעלת עצמו, לא בטבע אלא מצד כל אשר חפץ עשה, מונח כבר בענין זה חלות היצר, שמכיון שעניניו הם כבר „משום שאני

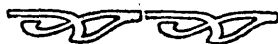
הפך הרי אפשר להיות לגמרי, משום שאני חפץ, ובוה כבר הסכנה, המקום להתהוות, בעד עצמו ולגמרי, בעד עצמו.

והנה האדם כפי מה שהותקן צריך להיות שאפי' בהיותו בבחינה ומעלה זו של עצמו כל אשר חפץ עשה סוף כל סוף יהיו כל עניניו בבחינת טבע כאלו שאין כאן עצמו כלל, האבות הק' היו, ערוימים בדעת ומשימים עצמם כבהמה, היינו שאפי' בהיותם במדריגה העליונה של, "עצמו" בבחינת כל אשר חפץ עשה, מתחזק והולך בצדקו מאליו" מ"מ סוכ"ס היו כל עניניהם בטבע כאלו שאין כאן שום עצמו כלל, משימים עצמם כבהמה".

וזהו מה שאמרו בגמ' ברכות י"ט אר"י א"ר המוצא כלאים בבגדו פושטן אפי' בשוק מ"ט אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' במקום שיש ח"ה אין חולקין כבוד לרב, ואיזה טעם הוא על פושטו אפי' בשוק, אכן זהו ביאור הדברים סכ"ס גם בהיותו בדרגת עצמו אין לו לאדם שום ענין עצמיות, כלו מוכרח הוא, "אין חכמה ואין עצה ואין תבונה נגד ה'", "אין חולקין כבוד לרב", פושטו אפי' בשוק" הצלם אלפים, "המלך בעצמו", נצטוה לפשוט מכנסיו בשוק להראות שסכ"ס אינו מלך כלל, אין לו שום עצמיות, משועבד ומוכרח הוא, אין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגד ה'!

ובזה הי' החטא של אדה"ר שבהיותו בדרגה עליונה זו של עצמו סכ"ס נתהוה אצלו לפי ערך דרגתו ורוממותו, בבחינת מה, "בעד עצמו", ו"לעצמו" ממש ולא כבהאבות הק', שהיו משימים עצמם כבהמה, וזהו מה שאמרו חז"ל, "אדה"ר מין הי', מקצץ בנטיעות", הביאור הוא, שקצץ הנטיעה מן האיץן, היינו שנתהוה בחינת מה של, "בעד עצמו", וזהו מקצץ בנטיעות. וזהו סוד הגאווה שאינו מחובר להאיץן אלא קצוץ, שהוא, "בעד עצמו". וזהו סוד השתלשלות החטא דרגא אחר דרגא, יותר, "בעד עצמו", ויותר, "בעד עצמו", עד מצבנו אנו שכולו רק, "בעד עצמו".

יסוד הדברים שאפי' בהיות האדם בדרגת עצמו סוכ"ס כל הענינים הם כולם טבע, וזהו הסוד של לא תוסיפו ולא תגרעו, עלינו לידע כי כל התורה כולה וכל דברי חז"ל עד האחרון שבאחרונים הם כולם טבע ובטבע לא שייך הוספה או גרעון, הוספה או גרעון הוא מענין עצמיות, והזהירה תורה לא תוסיפו שאין כאן שום עצמיות אלא שכל הענינים הם טבע, כי היסוד הוא ערוימים בדעת ומשימים עצמם כבהמה.

מאמר

„גדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתורה“

(נאמר בישיבה ג' תצוה תרפ"ו)

דרך העולם כשתופרים בגד צריכים לידע מקודם את ה„פיגור“ על מה לתפור, ובלי „פיגור“ לא יתכן לתפור כי אי אפשר לכוין כפי הצריך, כן אומרים אנו תמיד שהסיבה להחסרונות שלנו מפני שנאבד מאתנו ה„פיגור“ של תורה, אין אנו מבינים את דיני התורה מפני שלא ראינו מעולם את ה„פיגור“ שעליה נבנתה תורה, ואיך נוכל לכוין דברים על אמיתתם.

בגמ' ברכות י"ט אמר רב יהודא אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטן אפי' בשוק מ"ט אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' כ"מ שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב, והנה לכאורה דברי הגמ' תמוהים מאד איזה שא"ה היא מ"ט, והרי דין פשוט הוא שעל כל עבירה קלה מחוייב למסור הכל, את ממונו, וגם לסבול בגופו עד מסירות נפש, ולמה לא יצטרך לפשוט בגדיו בשוק ולסבול בזיון כדי שלא יעבור על ל"ת? ומד' הגמ' משמע שלולי הפסוק של אין חכמה ואין עצה שהוא טעם צדדי לא הי' מחוייב לפשוט בגדיו בשוק, ומטעם כבוד הבריות, ועיין בכל הסוגיא דשקיל וטרי אם כבוד הבריות דוחה ל"ת שבתורה, והמסקנא ששב ואל תעשה נדחה מפני כבוד הבריות ורק בקום עשה אמרינן אין חכמה וכו' והוא ענין תמוה בעינינו.

רואים אנו מד' הגמ' אלו יסוד ועיקר גדול, שכל חיובי התורה כולה אינם מגיעים אלא עד כבוד הבריות. כבוד הבריות היא הנקודה הכי גבוהה, וכשיש איזה פגיעה בכבודו של אדם נדחית תורה מפני זה, ששם תורה אינה מחייבת כבר, משום שלמעלה מכבוד הבריות אין, אלא שחז"ל מצאו קרא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', גזירת הכתוב שסוף כל סוף כבוד שמים גבוה מכבוד הבריות.

יסוד זה מתברר לנו מד' הגמ' בסנהדרין צ"ט ע"א „כי דבר ה' בזה וכו' הכרת תכרת בעוה"ז תכרת לעוה"ב מכאן א"ר אליעזר המודעי

המחלף את הקדשים והמבזה את המועדות וכו' והמלביין פני חבריו ברבים אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה"ב. ותמוה מאד שעל חילול שבת החמור לא נזכר בשום מקום שאין לו חלק לעוה"ב ועל מועדות הקלים שאינו אלא דרבנן לדעת הרבה ראשונים יהי' דינו שאין לו חלק לעוה"ב, וכן מלביין פני חבריו ברבים שאינו אלא אבק רציחה יהי' חמור מרציחה עצמה ויפסק דינו שאין לו חלק לעוה"ב.

ואמרנו מתוך דברי הגמ' אלו יסוד מוסד, שמאחר שכל הבריאה היא „לכבודי בראתיו" נמצא שצורת הדברים מהכל הוא ענין כבוד שמים, וזהו הכרכא דכולה ביי, ולפי"ז הרי פשוט שאם אפי' עבר אדם עבירה חמורה, אבל אם רק לא פגע בכבוד שמים, שלא עבר אלא מצד שיצרו תקפו וכדומה אזי יש לו חלק לעוה"ב, אבל המבזה את המועדות, אף שהעבירה היא קלה ואף דרבנן אבל מכיון שפגע בענין של כבוד, בזה את המועדות, חילץ כבוד שמים, זהו נגיעה בעיקר העיקרים, היפך כל הבריאה וע"כ אין לו חלק לעוה"ב.

מלביין פני חבריו ברבים אין לו חלק לעוה"ב, מה שלא נאמר על הרציחה עצמה, משום שפגיעה בכבוד צלם אלקים יותר חמור, שזהו העיקר והצורה של כל התורה כולה.

זהו מה שהקדמנו שעיקר חסרון מה שאין אנו מבינים דברי תורה, משום שנאבד מאתנו ה„פיגור" של תורה, לומדים אנו תורה ואיננו יודעים מה לומדים, מהי הצורה של תורה, אנחנו נאמר כי הצורה של תורה היא לצייט את המלך, לסור למשמעתו במצוה זו ובמצוה אחרת, אבל זהו מחמת שנשתכחה אצלנו הצורה של תורה, יסוד כל התורה כולה אינו אלא ענין „כבוד", כבוד מלך, וזהו העיקר, וקיום מצות המלך הוא הטפל שבו נראה כבודו של מלך, שעושים מצוותיו.

בין התורה שבין אדם למקום ובין התורה שבין אדם לחבריו הכל טוב והולך על יסוד זה של כבוד, אלא שבין אדם למקום הוא כבוד המקום ובין אדם לחבריו הוא כבוד הבריות, זהו בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה, מקיף את כל התורה כולה, שכולה רק ענין של כבוד כבוד המקום וכבוד הבריות ותו לא מידי, תורה הקדושה היא בית ספר המלמדת לאדם ענין הכבוד, מחנכת אותו איך לפני מלכים יתיצב, זהו הכלל של תורת ויותר מזה אין, והכל הוא פרטים בכבוד, בכבוד המקום ובכבוד הבריות.

ומתבאר מזה פשוט שפגיעה קלה בכבוד זהו החמורה שבחמורות משום שזהו נגע בעיקר, וע"כ המבזה את המועדות שנגע בכבוד חמור

ממחלל שבת מחמת שיצרו תקפו וכן המלכין פני חבריו ברבים חמור מרוצח שרוצח יש לו חלק לעוה"ב והוא אין לו חלק לעוה"ב משום שזה נגע בכבוד צלם אלקים, וכבוד צלם אלקים זהו הצורה והקוטב שעליה סובב כל תורת בין אדם לחבריו וע"כ זוהי מן החמורה שבחמורות.

ונמצא שהצורה של כל התורה כולה במלה אחת היא כבוד אלקים וכבוד צלם אלקים ואידך פירושא זיל גמור, ומתבאר מזה שמה שאמרו חז"ל ששואלין לאדם בשעת הדין המלכת את קונך והמלכת את חברך הוא דברים כפשטן ממש, המלכת את חברך הוא ממש להמליך אותו, לעמוד לפניו כמו לפני מלך, ואין זה מליצה אלא מלך ממש. וזה מלמדת אותנו כל התורה כולה, כשלומדים מס' ב"ק לומדים בזה כבוד צלם אלקים, וכן כסדר. מצינו בחז"ל שפטרו מתפלת ערבית מפני טרחה כל דהו של אדם, אנחנו לא היינו אומרים זה בשום אופן, כי מהי אצלנו טרחה של אדם, כאין וכאפס נחשבה, משום שכל הפיגור שעליה נבנתה תורה נאבדה מאתנו, אם אדם כבוד עץ יחשב בעינינו מה כל כך אם מטריחים את בול עץ, אבל כשיודעים מכבוד צלם אלקים פטרוהו מתפלת ערבית מפני טרחה כל דהו של צלם אלקים.

„ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם זה ייתר כלל גדול בתורה שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה חברי עמי הואיל ונתקללתי יתקלל חברי עמי אמר ר' תנחומא אם עשית כן דע למי אתה מבזה בדמות אלקים עשה אותו“, אחר שהתורה מספרת לנו את הבריאה של צלם אלקים, אמרה תורה ש„זה ספר“ היינו שכל התורה כולה מדברת ומלמדת לנו „תולדות אדם“ מבארת לנו את ה„צלם אלקים“, וזה הכלל של כל התורה כולה, וזה יותר כלל גדול מואהבת לרעך כמוך שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה חברי עמי וכו' דע למי אתה מבזה בדמות אלקים עשה אותו, שעיקר היסוד הוא כבוד צלם אלקים, המלכת את חברך, וזהו כלל היותר גדול שכל דיני התורה נמשכים ממנו.

ומבואר לפי"ז היטב שאלח הגמ' מ"ט, ומה שמביא מפסוק מיוחד מטעם צדדי „אין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגד ה'“ אבל בעיקר היסוד הכלל נדחה מפני כבוד הבריות, משום שכן הוא יסוד הדברים, שענין זה של כבוד הבריות, כבוד צלם אלקים, זהו הצורה של כל התורה כולה ואין למעלה הימנו, וע"כ לא ה' חיוב לפשוט בשוק משום שזה ליתא כלל בתורה לפגוע בכבוד הבריות שאדרבא זהו יסוד כל התורה כולה — כבוד צלם אלקים, ורק שחז"ל מצאו קרא אין חכמה ואין עצה וכו' שסוכ"ס כבוד צלם אלקים נדחה מפני כבוד אלקים אבל בלאו הך קרא לא היינו אומרים כן.

ויוצא לנו מזה תורה חדשה למעשה בתורת בין אדם לחבירו, מהו כבוד הבריות, ואיך צריך לישא וליתן עם אדם בכל מיני הכבוד, לתת לו כבוד מלכות, וכשם שהמלכת את קונך הוא כבוד מלכות כן המלכת את חברך היסוד הוא כבוד מלכות ממש בלי שום מליצות, ועוד ששואלין אותו המלכת את חברך בנחת רוח, שכ"ז הוא מכבוד מלכות. ומה נורא ואיום הדבר שנאבד ממנו עיקר זה שהוא עיקר העיקרים והקוטב שע"ז סובב כל הדינים וההלכות שבין אדם לחבירו, וזהו מה שהקדמנו שמכיון שנאבד מאתנו הפיגור של תורה איך נוכל להתאים ולכוין את המלבושים, שאם חסר לנו הקוטב והעיקר של כל התורה שהוא כבוד צלם אלקים איך יתאימו אצלנו כל הדינים והתורה של בין אדם לחבירו, מבהיל הדבר למתבונן!

נאמר

ה. הושוה כבודם לכבוד המקום.

(נאמר בישיבה ליל ש"ק תצוה תרפ"ו)

— לאחוז דבר יש מלקחים ממלקחים שונים המתאימים להדבר הנלקח, בכדי לאחוז ברזל משתמשים במלקחים גדולים, בשל שיעון המלקחים קטנים מאד, עד שישנם מלקחים כאלו שבקושי רואים את המלקחים עצמם, הכל לפי דקות הדבר הנאחז. והנה עלינו לדעת כי לאחוז ולתפוס רוחניות צריך ג"כ מלקחים, ופשוט הוא שהמלקחים שלוקחים בהם רוחניות צריכות להיות ג"כ רוחנים דק מן הדק עד אין נבדק ממש, שהרי מובן שאי אפשר לאחוז ולתפוס רוחניות במלקחים עבים, ומה מאד על האדם להיות דק מן הדק שבפתי זה אי אפשר לו להשיג שום ענין רוחני. הענינים שאנו מדברים צריכים אחיזה דקה עד מאד, מאופן השאלות שבאים לשאול על הדברים יש להכיר באיזה מלקחים תופסים את הדבר, ושחסר לגמרי הפית אחיזה עבור הדברים. —

יסוד הדברים שדברנו במאמר הקודם הוא, שהקוטב של כל התורה הוא כבוד אלקים וכבוד צלם אלקים, והושוו זה לזה בהשוואה אחת; שואלין לאדם בב"א המלכת את קונך והמלכת את חברך, וסוף דבר שלולי הפסוק של אין חכמה ואין עצה, היתה תורה נדחית מפני כבוד הבריות, שהושוה כבודם לכבוד המקום. והנה קשה לנו לתפוס דבר כזה משום שכשואמרים לנו „צלם אלקים“, מציירים אנו לנו זה כמו תמונה פיטוגרפית, ואיך יכולים אח"כ להבין את הדברים, אמנם חז"ל הקדושים, הם למדונו להבין את הסוד של צלם אלקים ואמרו בפראשית רבה „אמר ר' הושע' בשעה שברא הקב"ה אדה"ר טעו בו מלאכי השרת ובקשו לומר לפניו קדוש“, ובאמת איך יכלו מלאכי השרת לטעות בו, הרי ירמי' הנביא מפרש ומבאר חילוקים שאי אפשר לטעות שבורא שמים וארץ אינו אלא הבורא ית', ומי לנו גדול ממלאכי השרת בהשגתם, ואיך טעו בו? ובע"כ מוכרחים אנו לומר שלא הי' אפשר במציאות לחלק בשום אופן בינו לבין הבורא. שכל כך הי' מחובר ומדובק עד לאחד, משום שזהו הסוד של צלם אלקים, חד הוא ממש.

ואמרו חז"ל ע"ז „משל למלך ואיפרכות שהי' בקרונין והי' בני המדינה מבקשים לומר למלך דומינו ולא הי' יודעים איהו מה עשה המלך דחפו והוציאו חוץ לקרונין וידעו הכל שהוא איפרכות“, ואיך מבינים „בקרונין אחת“, האם ראו מלאכי השרת שנים יושבים בקרונין אחת, וכי טעו מלאכי השרת ח"ו בשתי רשויות?

אבל זה סוד הדבר, „בקרונין אחת“ זהו הסוד של צלם אלקים שהוא כ"כ מחובר ומאוחד בתכלית, עד שמלאכי השרת לא היו יכולים להבחין ולהכיר הגבולים בין אלקים ובין צלם אלקים, שהי' אחד בתכלית, עד שטעו בו ובקשו לומר לפניו קדוש, „מה עשה הקב"ה דחפו והוציאו חוץ לקרונין“, גם לאחר ש„דחפו“ לא נשתנה כלום בעיקר הדבר; גם עכשיו הסוד של צלם אלקים הוא אחד ממש, החילוק מקודם ה„דחפו“ לאחר ה„דחפו“ הוא רק בזה שלאחר ה„דחפו“ כבר היו יכולים מלאכי השרת להבחין ולהכיר את הגבולים. וכשמבינים כן את הסוד של צלם אלקים, הרי מתבאר מזה פשוט, שלמעלה מכבוד צלם אלקים אין.

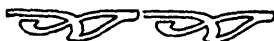
ביסוד זה יש לנו מהלך להבין איך זה אפשר לומר „לי יאורי ואני עשיתיני“, ואדמה לעליון“, אנחנו הלא לעועים אנו ע"ז, זהו רק מפני שמשתמשים אנו עם ה„דחפו“, אבל הם, הקדמונים, בידעם כוחותיהם, אף שידעו מכוחות האדם בטומאה לחוד ולא יותר, אמרו כבר „אדמה לעליון“ ו„לי יאורי ואני עשיתיני“, ומה גם כשיודעים מכוחות האדם בקדושה הרי הוא באמת בונה עולמות ומחריבן! „האדם עצמו מתעלה ומתעלה העולם עמו“

יִצְאִידֶךָ גִּיסָא מִתְקַלְקַל הַעוֹלָם עִמּוֹ, שֶׁהוּא הוּא הַמְנִיעַ וְהַמְנַהֵג אֶת כָּל הַפְּרִיאָה
 כּוֹלָה, מִשּׁוּם שֶׁזֶהוּ הַסּוּד הַגְּדוֹל שֶׁל צַלָּם אֱלֹקִים, שְׁחָד הוּא. חֲדָלוּ לָכֶם מִן
 הָאָדָם כִּי בְּמָה נֶחֱשֵׁב הוּא" הָרִי שֶׁהוּצַרְךָ צוּי מִיּוֹחַד שֶׁלֹּא לַעֲבוֹד אֶת הָאָדָם,
 וּמִשְׁמַע שֶׁבִּלָּא זֶה הִי אִפְשָׁר לַחֲשֵׁב כִּי צְרִיכִים לַעֲבוֹד אֶת הָאָדָם.

אִמְרוּ חוֹזְרֵי (מִדְרֵי תְרוּמָה), כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אֵל תְּעוּבוּ,
 מִשֶּׁל לְמַלְךְ שֶׁהִיָּתָה לָּו בַּת יַחֲדִידִית וְכוּ' כִּךְ אָמַר הַקֹּבֵ"ה לְיִשְׂרָאֵל נָתַתִּי לָכֶם
 אֶת הַתּוֹרָה לְפָרוֹשׁ הַיְמִנָה אִינִי יִכּוֹל לִזְמַר לָכֶם אֵל תִּטְלוּהָ אִינִי יִכּוֹל אֵלָּא
 בְּכִ"מ שֶׁאַתֶּם הוֹלְכִים בֵּית א' עֲשׂו לִי שְׂאֵדוֹר בְּתוֹכּוֹ שְׁנֵא' וְעֲשׂו לִי מִקְדָּשׁ
 וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכֶם", עֲלִינוּ לִידַע שֶׁמֵּאַחַר שֶׁאִמְרוּ, לְפָרוֹשׁ הַיְמִנָה אִינִי יִכּוֹל" הָרִי
 זֶה "אִינִי יִכּוֹל" מִמֶּשׁ; תּוֹרָה הִלָּא הִיא בַּחֲנִינָה, בַּחֲיֵי הַמַּלְךְ" וּמִן הַחַיִּים מִן
 הַגִּמְנֵעַ הוּא לְפָרוֹשׁ, כְּבִיכּוֹל שֶׁלֹּא לְיִתְנָה גִ"כ אִינִי יִכּוֹל, "שְׁבִית שְׁבִי" —
 מוֹכְרָחֲנִי, כְּבִיכּוֹל, לְיִצְרָךְ עִמָּה יַחַד, וְעֲשׂו לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכֶם" — זֶהוּ
 הַסּוּד שֶׁל הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה. וְזֶהוּ סוּד הַדְּבָרִים: הָרִי הַכֹּלֵל יִשְׂרָאֵל הַגִּיעַ
 לְמַצְבּוֹ שֶׁל אֲדֵה"ר קוֹדֵם הַחֲטָא, לְדַרְגַּת צַלָּם אֱלֹקִים, וְהַסּוּד שֶׁל צַלָּם
 אֱלֹקִים הוּא חֲבוּר וְאֶחָד עַד שֶׁהַבּוֹרָא עוֹלָם הוּא נִשְׁמָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֶחָד
 בְּתַכְלִית.

וְכִשְׁאֲנוּ מְבִינִים עַד"ו אֶת הַסּוּד שֶׁל צַלָּם אֱלֹקִים, שֶׁהוּא בְּקְרוּנֵין אַחַת,
 גִּשְׁמָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הָרִי מְבוֹאָר פְּשוּט שֶׁהוֹשׁוּהָ כְבוֹדָם לְכַבּוֹד הַמְּקוֹם, מִפְּנֵי
 שֶׁכְּבוֹד צַלָּם אֱלֹקִים הוּא כְבוֹד אֱלֹקִים מִמֶּשׁ.

וְמָה נִפְלֵא לְפִי דְבָרֵינוּ דְּבָרֵי חוֹזְרֵי בְּמִשְׁנָה אִיזְהוּ מְכוֹבֵד הַמְּכַבֵּד אֶת
 הַבְּרִיּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר כִּי מְכַבְּדֵי אַכְבֵּד, וְתַמְהוּ הַרְאִשׁוֹנִים אִיזְהוּ רֵאִי מִמְּקַרָּא זֶה,
 הָרִי הַמְּשֻׁנָּה מִיִּרֵי מְכַבּוֹד הַבְּרִיּוֹת? וְלְפִי דְבָרֵינוּ הָרִי הַדְּבָרִים כְּפִשְׁטָן,
 שֶׁהַמְּכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת הוּא מְכַבֵּד אֶת הַמְּקוֹם מִמֶּשׁ שֶׁסּוּד הַדְּבָר הוּא, בְּקְרוּנֵין
 אַחַת", כְּבוֹד צַלָּם אֱלֹקִים הוּא כְבוֹד אֱלֹקִים מִמֶּשׁ, וְזֶהוּ כִּי מְכַבְּדֵי
 אַכְבֵּד.

מאמר

. בערוי צדיקים רבה תפארת'

(נאמר בישיבה ליל ש"ק ויק"ם תרפ"ו)

נתבאר בדברינו שעיקר העיקרים, יסוד כל התורה והאדם הוא ענין כבוד המקום וכבוד הבריות; כבוד אלקים וכבוד צלם אלקים הוא יסוד ושורש כל התורה והמצות. וצריכים להבין שאם יסוד התורה ויסוד הנפש — תורה נפש אחת הן, תורה היא נשמתן של ישראל — הוא רק ענין כבוד המקום וכבוד הבריות, בודאי שאין תפקיד הלזה של כבוד דבר שהוא חוץ ממנו ר"ל חוץ מהאדם, אלא היסוד הוא שהנפש מעיקר יצירתה היא מציאות של כבוד. "למען יומרך כבוד" — זה הנפש, "כבוד" זה שם העצם של הנפש. שמצד מציאותו כל תפקידו הוא רק לכבוד, לפאר ולרומם להדר וכו', והוא כמו אם ימנו איש על תפקיד מיוחד לספר כבוד מלכות, שהדבר מובן שאין שומעין ממנו רק דברי כבוד, שזה תפקידו, ומלבד כבוד לא ישמע מפיו, כן הוא הדבר הזה ממש, נפש האדם היא מציאות של כבוד מצד מציאותה, לא דבר מן החוץ אלא עצמותה היא מציאות של לכבוד ולפאר; סוד הנפש בשרשה הוא רק "כבוד", לכבוד, להלל ולשבח, בבחינת "תמיד מספרים כבוד א'", זהו התמנות הנפש מצד יצירתה, ואף חוט כל דהו של אי-כבוד אין בה במציאותה כלל.

אם נשמע מאדם דבר של גנות, צריכים אנו לידע כי זהו היפך המציאות, היפך יצירתו, שמצד יצירתו של אדם, כל מציאותו הוא רק כבוד, לכבוד ולהלל, וענין גנות אין כלל בגבולה של הנפש, והוא בגדר היפך לו ממש, שמעיקר יצירתה של הנפש הועמדה והותקנה רק להלל ולשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס, כן הוא בין אדם למקום, משמרתו היא "תמיד מספרים כבוד א' וקדושתו", להכיר ולראות גדלות ויותר גדלות, וכן בין אדם לחבירו תפקידו הוא כבוד. כבוד הבריות, להכיר את הצלם אלקים לשבח, לפארו ולרוממו. ונמצא שהבחינה על אדם אם יש לו שייכות לנפשיות יש לראות מאופן הכיבוד שלו.

ומה נפלאו לפי"ז דברי הר"י בש"ת ש"א אות י"ח, בעל"ז צדיקים

רבה תפארת ובקום רשעים יחופש אדם, פירוש הצדיקים מפארים ומכבדים בני אדם על כל מעלה טובה הנמצאה בהם והרשעים מחפשים מומי בני אדם ושיגיאותם להשפילם והנה הגדיר לנו הכתוב מהו צדיק ומהו רשע רק בזה שצדיקים מפארים ומכבדים ורשעים מחפשים מומי בני אדם, ולא ידעתי מעולם מהו ההגדרה דוקא בענין זה וכי אין בחינה אחרת? ולפי המבואר הוא נפלא מאד, דוהי הבחינה האמיתית, שאם אנו רואים באחד שכל מעשהו הוא רק לפאר ולרומם בני אדם, זוהי הראי' היותר גדולה שצדיק הוא, כי זוהי הבחינה על הנפש ביצירתה ושרשה, ואם מעשהו הוא להיפך, מתעסק בגנות, לגנות בני אדם, זוהי הבחינה היותר גדולה כי רשע הוא, ואין לו שום שייכות לגפשיות.

וביסוד זה יבואר לנו ד' הגמ' בקדושין ע' ע"א בפיאור נפלא. ותנא וכו' וכל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחה לעולם, ופרש"י, אין דרכו של פסול לדבר בשבח הבריות לעולם, כל כך ברור הוא יסוד זה, שאי אפשר להיות אחרת בשום אופן, אם אדם הוא, פוסל בע"כ ש, פסול הוא, שאם לא הי' פסול לא יתכן שיהי' פוסל, משום שזאת היא מציאות הנפש רק כבוד ושבח, לשבח לפאר ולרומם, לראות שבח ותפארת, ואם יוצא ממנו דברי גנות ופסול בודאי שקלקול יש במציאותו, שמציאות פסול בו, ושם בגמ' ואמר שמואל במומו פוסל ההוא גברא דמנהרדעא וכו' אמרו רגיל דקרי אינשי עברי אכריו עלי דעבדא הוא, כל כך הי' זה ברור אצלו, עד שמפני זה הכריזו עליו שעבד הוא, משום שמוכרח הוא מצד טבע הנפש.

ולפי' יצא לנו עוד דבר חדש בענין קידוש השם, שמורגלים תמיד כי זה מדת חסידות, ולפי המבואר הי' עיקר חובת האדם, שכל מציאותו וכל חובתו בעולמו הוא רק לקדש שמו ית', וול' ר"י בש"ת כי הדבר ידוע אשר מדרכי קידוש השי"ת להודיע בכל מבטא שפתים וכל אשר ירמוון עינים ובכל ההגה ופועל ידים, כי יסוד לגנפם האדם וצבי עדיו והטוב והעיקר והתועלת והיקר אשר בו עבודת השי"ת ויראתו ותורתו כי זה כל האדם ולדבר זה כבוד השי"ת וכו' חייב האדם לשום לבו בכל עת לכבד את ה' ולקדשו בכל דבריו וכו', שזה כל מציאות האדם, רק לכבד ולהלל ולשבח תמיד, ובכל מבטא שפתים וכל אשר ירמוון עינים" — שאין בו במציאותו אף חוס אחד של אי-כבוד, כלו אומר כבוד!

מאמר

"בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך"

(בבית לפני יחידים שיציהי אדר תרצ"ו)

כשאנו מתבוננים בכוחות ותכונות האדם גראה שמן הנמנע הוא שימצא האדם הדרך הנכונה בהשענו על כוחותיו, כלו מוטבע מתכונות וכוחות הפכיים, שכל אחד מוכיחו ומאמת לו באותות ומופתים את אמיתתו, עד שאי אפשר לו בשום אופן לקלוע אל המטרה הנכונה, ולכאורה הרי אבד מנוס מן האדם, ומהי העצה היעוצה לו לכוין האמת?

וברמב"ם בשמונה פרקים מאריך הוא לבאר העצה והדרך שיבחר לו האדם וכי שם, שישעבד כוחות נפשו כולם וכו' עד שלא יהיו בפעולותיו פועל כל דהו שלא יביא אל זאת התכלית וכו' וכבר כללו חז"ל זה הענין בקצרה במלות מועטות וכו' והוא אמרם בצוואותיהם וכל מעשיך יהיו לשם שמים, וכבר הזהיר הנביא ע"ה ע"ז ג"כ ואמר בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך" ביאור הדברים: דבאמת מצד האדם עצמו ע"פ הטבעתו אין זה ביכלתו כלל לכוין דרך אמת ע"י טבעיו הוא, ואף בזיו כל דהו ממקומו אי אפשר לו לכוין בהשענו על כוחותיו מפלי שיכשל, וא"כ לפי"ז ח"ו אין לו מוצא כלל, והורו חז"ל לאדם, וכל מעשיך יהיו לשם שמים, זוהי העצה היעוצה שבתנועה הכל דהו שהוא ניגש לעשות יהי מכוין, "לשם שמים", ואז כבר יקלע אל המטרה וימצא הדרך הנכונה; "בכל דרכיך דעהו" — בכל דרכיו, בכל מצביו בכל תנועותיו יהי, "דעהו", ואז "הוא יישר אורחותיך", דאז מן השמים יוליכוהו בדרך אמת ולא ימוט, ומן השמים יישירו דרכיו, ונמצא שכל עיקר עבודת האדם, כל הנדרש מאתו הוא רק שיהי בכל מעשיו "לשם שמים", שבכל דרכיך יהי, "דעהו".

והנה האנשים העוסקים עם הציבור עומדים לפני חידה זו שאי אפשר להם בשום אופן לסול הדרך לקלוע אל לב הציבור, והנם כמבוכה גדולה איך ובמה לכוין הדרך להתנהג עם הציבור, ותולים הם את הדבר בקושיים גרידא ומדמים שבכח האדם לסלקם, אבל טעות הוא מחמת שאין יודעים

כוחות הנפש של האדם, דמצד כוחות האדם לא רק שלא יוכל בשום אופן למצוא דרך אל לב הציבור אלא גם את הדרך אל עצמו הוא לא ימצא בשום אופן, שאין זה ביכולת האדם וכוחו, וכל עבודת האדם אינה אלא ה"לשם שמים", שהוא שצריך שיהי' מצד האדם, ואז מן השמים יוליכוהו ויעמידוהו על בסיס אמת לבל ימוט, והוא יישר אורחותיך". ואמרו ז"ל, כל העמלים עם הציבור יהיו עמלים לשם שמים" דרק בענין זה היא עבודת האדם, הן העובד והעמל על עצמו, והן העמל בעד הציבור.

בנחמי' ב' ויהי בחדש ניסן וכו' ויאמר לי המלך וכו' על מה אתה מבקש ואתפלל לא' השמים ואומר אל המלך" — חז"ל הקדושים לא עשו פעולה כל דהו, לא זוו ממקומם טרם, ואתפלל לא' השמים", בנטי' הכי קלה שהוצרכו לעשות — תיכף, ואתפלל", והוא משום דבאופן אחר אי אפשר לזוו גם כחוט השערה מבלי לתעות ובשום אופן אי אפשר לכוין אל דרך אמת מבלי, לשם שמים".

ומתבאר לנו מזה יסוד גדול ורם בענין, לשמה", הרי אנו מחשיבים את ה"לשמה" למצוה בעלמא, ולפי מושגנו אנו הרי כל התורה והמצות קודמים ללשמה, אכן לפי המתבאר נמצא ש"לשמה" זהו כל עיקר עבודת האדם, והוא באמת תכלית כל תורה ומצות, וה"לשם שמים" הוא הקודם לכל דבר, כי זהו כל הנדרש מאת האדם, שבכל עבודתו ובכל מעשיו יהי' בכל דרכיך דעהו — לשם שמים, היינו שבכל ישותו ומציאותו, בכל פעולה ונטי' שלו יהי' הכל לשם שמים.

ציור לזה להשיג מושג מהו, לשם שמים", נוכל להשיג מעוה"ב ולעתידי לבא, ששם כל המושג של עוה"ב הוא באמת אך ורק, אין עוד מלבדו", היינו שכל מציאות העולמות העליונים הריהו, לשם שמים", ובאמת שגם כל מציאות הבריאה שלנו אינה אלא אך ורק זה, "אתה הראת לדעת כי ה' וגו' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", היינו שכל מציאות העולמות כולן הוא, אין עוד מלבדו" ז"א אך ורק, לשם שמים", — ומדותיו ית' שברא עולמו בהנהגה זו — ועל מדוכה זו צריכה שתסוב כל עבודתהאדם שבמעשה הכי קל שלו לא יכוין זולתי לשם שמים, כל עניני הבריאה מציאות של משפחה, בנים וכדומה יהי' הכל אך ורק לשם שמים, שזהו מציאות הבריאה וזה עיקר כל עבודתו.

ואמרו איווהי פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה הוי אומר בכל דרכיך דעהו, משום שב"לשם שמים" תלויים באמת תורה ומצות, שכל התכלית מתורה ומצות הוא שיצא ה"לשם שמים שבמצות, ועל דרך זה צריך לכוין בכל מצוה ומצוה, ויקחו לי תרומה" כתב רש"י לי לשמי, ולא קמיירי

מענין לשמה שבתרומה שיפריש לשם תרומה, אלא מיירי מענין ה"לשם שמים" שבמצות שזה תכלית המצות כולן, בגשתו להפריש תרומה יכוין "לשם שמים" וכן בכל מצוה ומצוה, וכמו"כ בכל מעשה ומעשה — "וכל מעשיך יהי' לשם שמים", שהלשם שמים זהו הנתבע והנדרש מאת האדם. וכל מה שתגדל אצל האדם הכרה זו, אחרי ריבוי מחשבה והתפוננות, כל מה שיכניס עצמו יותר ויותר בדרגא זו של "לשם שמים" במדה זו יזכה להיות בטוח לכוין הדרך הנכונה ויושב בשמים ינחהו בדרך אמת, והוא יישר אורחותיך".

תיקון טעות שבספר "חבר מאמרים"

בה"חבר מאמרים" מאמר י"ג עמוד ל' בסוף העמוד במקום "ומי אמר לו שידבר כן? אלא שמצוה הי' וכו'" צריך להיות "ולמה נאמר לו שידבר כן אלא שנצוה לדבר כן וכו'".

